

Statlig förvaltning, m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 57 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden avseende bl.a. myndighetsorganisationen, myndigheters service, opinionsbildande myndigheter, tillsättning av högre statliga tjänster, IT i förvaltningen, översyn av lagstiftning och regeringens ärendebere-
ning. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 15 reservationer och 4 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Ärendet och dess beredning.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Myndighetsorganisationen.....	8
Motioner.....	8
Bakgrund.....	9
Utskottets ställningstagande.....	14
Myndigheters service m.m.....	15
Motioner.....	15
Bakgrund.....	16
Utskottets ställningstagande.....	17
Opinionsbildande myndigheter.....	18
Motion.....	18
Tidigare behandling.....	18
Utskottets ställningstagande.....	19
Högre statliga tjänster.....	19
Motion.....	19
Bakgrund.....	20
Utskottets ställningstagande.....	22
Myndigheters tillvaratagande av forskningsresultat.....	23
Motion.....	23
Gällande ordning.....	23
Utskottets ställningstagande.....	24
IT i förvaltningen.....	24
Motioner.....	24
Bakgrund.....	25
Utskottets ställningstagande.....	27
Jämställdhet i förvaltningen.....	27
Motion.....	27
Bakgrund.....	28
Utskottets ställningstagande.....	29
HBT-kompetens inom offentlig verksamhet.....	29
Motion.....	29
Bakgrund.....	29
Utskottets ställningstagande.....	30
Särskild mat vid offentliga inrättningar.....	31
Motioner.....	31
Bakgrund.....	31
Utskottets ställningstagande.....	32
Myndigheters avgifter.....	32
Motioner.....	32
Bakgrund.....	32
Utskottets ställningstagande.....	33
Regelförenkling.....	34
Motioner.....	34

Bakgrund.....	34
Utskottets ställningstagande.....	36
Statliga kommittéers arbete.....	36
Motioner.....	36
Gällande ordning.....	36
Utskottets ställningstagande.....	37
Översyn av lagstiftning.....	37
Motioner.....	37
Bakgrund.....	38
Utskottets ställningstagande.....	40
Regeringens ärendeberedning.....	40
Motioner.....	41
Bakgrund.....	41
Utskottets ställningstagande.....	42
Reservationer.....	43
1. Myndighetsstrukturen, punkt 1 (m, fp).....	43
2. Sammanläggning av ombudsmän, punkt 2 (fp).....	44
3. Justitiekanslerns roll, punkt 3 (fp).....	44
4. Dröjsmål hos myndigheter, punkt 6 (m, fp, kd, c, mp).....	45
5. Statistik för offentlig verksamhet, punkt 7 (mp).....	45
6. Opinionsbildande myndigheter, punkt 10 (m, fp, kd, c).....	46
7. Myndigheters tillvaratagande av forskningsresultat, punkt 13 (v).....	47
8. 24-timmarsmyndigheten, punkt 14 (fp).....	47
9. Jämställdhet i förvaltningen, punkt 16 (v, mp).....	48
10. HBT-kompetens i offentlig verksamhet, punkt 17 (fp, v, c, mp).....	48
11. Särskild mat vid offentliga inrättningar, punkt 18 (mp).....	49
12. Myndigheters avgifter, punkt 19 (fp, kd).....	49
13. Regelförenkling, punkt 20 (m, fp, kd, c).....	50
14. Översyn av lagstiftning, punkt 22 (mp).....	51
15. Lagars giltighetstid, punkt 23 (mp).....	51
Särskilda yttranden.....	53
1. Myndighetsstrukturen, punkt 1 (kd, c).....	53
2. Sammanläggning av ombudsmän, punkt 2 (m).....	53
3. Regional verksamhet, punkt 5 (m).....	53
4. Tillsättning av högre statliga tjänster, punkt 11 (m, fp, kd).....	54
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	56
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	56
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	57

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Myndighetsstrukturen

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K309 yrkandena 1–3, 2004/05:K320 yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:K423 yrkande 5.

Reservation 1 (m, fp)

2. Sammanläggning av ombudsmän

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K285 yrkande 9, 2004/05:Sf288 yrkande 27 och 2004/05:Ub292 yrkande 3.

Reservation 2 (fp)

3. Justitiekanslerns roll

Riksdagen avslår motion 2004/05:K285 yrkande 10.

Reservation 3 (fp)

4. Decentralisering inom myndigheter

Riksdagen avslår motion 2004/05:K327.

5. Regional verksamhet

Riksdagen avslår motion 2003/04:K271 yrkandena 3 och 4.

6. Dröjsmål hos myndigheter

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K410, 2004/05:K423 yrkande 4, 2004/05:K459 yrkande 7, 2004/05:N393 yrkande 17 och 2004/05:N400 yrkande 14.

Reservation 4 (m, fp, kd, c, mp)

7. Statistik för offentlig verksamhet

Riksdagen avslår motion 2004/05:K459 yrkande 15.

Reservation 5 (mp)

8. Bemötandefrågor

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K362, 2004/05:K379 och 2004/05:K459 yrkande 8.

9. Anonymitet vid telefonkontakt med myndigheter

Riksdagen avslår motion 2004/05:K262.

10. Opinionsbildande myndigheter

Riksdagen avslår motion 2004/05:K309 yrkande 6.

Reservation 6 (m, fp, kd, c)

11. Tillsättning av högre statliga tjänster

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K228 yrkande 11 och 2004/05:K309 yrkandena 4 och 5.

12. Åldersgräns för högre statliga tjänster

Riksdagen avslår motion 2004/05:K423 yrkande 3.

13. Myndigheters tillvaratagande av forskningsresultat

Riksdagen avslår motion 2004/05:K343 yrkandena 1 och 2.

Reservation 7 (v)

14. 24-timmarsmyndigheten

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:T466 yrkande 15 och 2004/05:N403 yrkande 6.

Reservation 8 (fp)

15. Hantering av spam

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K256, 2004/05:L294 yrkande 3 och 2004/05:L314.

16. Jämställdhet i förvaltningen

Riksdagen avslår motion 2004/05:K444 yrkandena 2–4.

Reservation 9 (v, mp)

17. HBT-kompetens i offentlig verksamhet

Riksdagen avslår motion 2004/05:K336 yrkande 5.

Reservation 10 (fp, v, c, mp)

18. Särskild mat vid offentliga inrättningar

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K300 och 2004/05:K452.

Reservation 11 (mp)

19. Myndigheters avgifter

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K358, 2004/05:N394 yrkande 3 och 2004/05:N413 yrkande 2.

Reservation 12 (fp, kd)

20. Regelförenkling

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K366 och 2004/05:K423 yrkandena 1 och 2.

Reservation 13 (m, fp, kd, c)

21. Statliga kommittéers arbete

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K270 och 2004/05:K363.

22. Översyn av lagstiftning

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K225 yrkandena 1 och 2, 2004/05:K264 och 2004/05:K381.

Reservation 14 (mp)

23. Lagars giltighetstid

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K327 och 2004/05:K263.

Reservation 15 (mp)

24. Beredning av regeringsärenden

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K220 och 2003/04:K286 yrkande 1.

Stockholm den 1 februari 2005

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Tobias Krantz (fp), Pär Axel Sahlberg (s), Mats Einarsson (v), Inger Jarl Beck (s), Anders Bengtsson (s), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp), Karin Åström (s), Carl-Erik Skårman (m) och Helena Höj (kd).

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas 57 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2003 och 2004 om statlig förvaltning m.m. Motionerna avser myndighetsorganisationen, myndigheters service, opinionsbildande myndigheter, tillsättning av högre statliga tjänster, IT i förvaltningen, jämställdhet i förvaltningen, HBT-kompetens inom offentlig verksamhet, särskild mat vid offentliga inrättningar, myndigheters avgifter, regelförenkling, statliga kommittéers arbete, översyn av lagstiftning och regeringens ärendebere-
ning.

Motionerna är förtecknade i en bilaga till betänkandet.

Vissa motionsyrkanden har samma innebörd som motionsyrkanden som tidigare under innevarande mandatperiod har behandlats i utskottets betänkanden 2002/03:KU23 och 2003/04:KU11. Dessa motionsyrkanden ges i detta betänkande en något förenklad behandling.

Utskottets överväganden

Myndighetsorganisationen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående utredning motioner om myndighetsstrukturen, sammanläggning av ombudsmän, decentralisering inom myndigheter och organisering av den regionala verksamheten. Med hänvisning till tidigare ställningstagande avstyrker utskottet även ett motionsyrkande om Justitiekanslerns roll.

Jämför reservationerna 1 (m, fp), 2 (fp) och 3 (fp).

Motioner

Flera motioner tar upp myndighetsorganisationen i olika avseenden.

I motion 2004/05:K309 av Tobias Krantz m.fl. (fp) anförs att ett stort antal myndigheter har skapats de senaste åren och att det nu är dags att sätta stopp för denna utveckling. Antalet myndigheter bör inte tillåtas öka. Ett tak för antalet myndigheter bör införas vid nuvarande nivå (yrkande 1). Vidare bör en s.k. solnedgångsparagraf införas som innebär att regeringen eller riksdagen efter en period av ett antal år måste fatta ett nytt beslut för att myndigheten skall få fortsätta att existera (yrkande 2). Om ett beslut inte fattas avvecklas myndigheten automatiskt. Slutligen föreslår motionärerna att regeringen skall ta fram en strategi för hur antalet myndigheter kan nedbringas (yrkande 3). Även i motion 2004/05:K320 av Cecilia Widegren m.fl. (m) anförs att antalet myndigheter bör minska. Motionärerna föreslår en översyn med syfte att minska antalet myndigheter (yrkande 1). En lämplig inledning av myndighetsreduktionen vore, enligt motionärerna, att nedlägga Djurskyddsmyndigheten och därvid låta Jordbruksverket återta sina uppgifter och djurförsöksfrågorna (yrkande 2). En översyn av den statliga myndighetsorganisationen föreslås även i motion 2004/05:K423 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) yrkande 5.

I motionerna 2004/05:K285 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 9 och 2004/05:Sf288 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 27 föreslås att de fyra diskrimineringsmännen – Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO), Handikappombudsmannen (HO) och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) – slås samman till en myndighet. Genom detta skulle ombudsmannaämbete få större kraft. Även i motion 2004/05:Ub292 av Sten Tolgfors m.fl. (m) yrkande 3 föreslås att de fyra nämnda ombudsmännen slås samman till en gemensam myndighet.

I motion 2004/05:K285 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 10 föreslås en översyn i syfte att renodla Justitiekanslerns (JK) roll. Motionärerna anför att JK företräder både statens intressen gentemot enskilda och, i vissa ärenden, enskildas intressen gentemot staten. Dessa dubbla lojaliteter framkallar, enligt motionärerna, osäkerhet hos den enskilde medborgaren. Det bör därför övervägas om JK:s åligganden att tillvarata enskildas intressen gentemot staten bör överföras till Riksdagens ombudsmän (JO).

I motion 2004/05:K327 av Lars Johansson (s) anföras att flera statliga myndigheter har skapat en regional organisation, vilket medfört ökad kontakt mellan den centrala och regionala nivån, att fler människor getts möjlighet till arbete ute i landet på en statlig myndighet och att myndigheterna har fått en bredare kompetens. Vad som anförts i motionen om statliga myndigheters regionala organisation bör, enligt motionären, riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motion 2003/04:K271 av Bo Lundgren m.fl. (m) anföras att gamla geografiska gränser spelar mindre roll i dag än i det samhälle där den nuvarande fördelningen av kompetens och beslutsformer lades fast. Det avgörande inflytandet över hälso- och sjukvården bör flyttas från landstingen till patienterna, varpå landstingen kan avvecklas (yrkande 3). Vidare kan finnas områden som kräver samverkan i större regioner. I sådana fall förordar motionärerna flexibla lösningar med olika institutionella arrangemang, t.ex. samverkan i kommunalförbund (yrkande 4).

Bakgrund

Gällande bestämmelser

Regeringsformen skiljer mellan två typer av offentliga organ, beslutande politiska församlingar och myndigheter. Reglerna om myndighetsorganisationen är mycket kortfattade. I 11 kap. 6 § anges att Justitiekanslern, Riksåklagaren, de centrala ämbetsverken och länsstyrelserna lyder under regeringen och att annan statlig förvaltningsmyndighet lyder under regeringen, om myndigheten inte enligt regeringsformen eller annan lag är myndighet under riksdagen.

I de flesta fall skapas en myndighet genom att regeringen, sedan riksdagen anslagit medel, utfärdar en förordning med instruktion för myndigheten samt utser myndighetens chef. Alla myndigheter har dock inte en instruktion, och det finns myndigheter vars verksamhet regleras genom lag.

Verksförordningen (1995:1322) fungerar som ett av regeringens generella styrredskap gentemot myndigheterna. Vad gäller myndigheternas interna organisation stadgas i 17 § att myndigheten bestämmer sin organisation. Som skäl för att låta myndigheterna bestämma sin inre organisation anförde regeringen att den inte kunnat finna några vägande skäl som talade för att regeringen bör styra myndigheternas inre organisation i ett läge där myndigheterna i övrigt har fått fullt ansvar för hur de använder sina resur-

ser och uppfyller de uppsatta målen (prop. 1993/94:185). Det förekommer dock att regeringen på olika sätt väljer att i myndigheters instruktion reglera hur de skall vara organiserade. Detta sker genom att regeringen i instruktionen gör undantag från verksförordningen och reglerar att det vid myndigheten t.ex. skall finnas ett beslutsorgan eller att myndigheten skall ha en regional organisation.

Vad gäller JK:s roll anges i 1 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn att JK har tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. JK får enligt lagens 5 § som särskild åklagare väcka åtal mot befattningshavare som har begått brottslig gärning genom att åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten eller uppdraget. JK kan enligt 12 kap. 8 § regeringsformen väcka åtal för brott i utövningen av tjänst som ledamot av Högsta domstolen eller Regeringsrätten. JK:s tillsyn omfattar dock inte regeringen, statsråd, riksdagens myndigheter eller anställda och uppdragstagare vid riksdagens myndigheter. Enligt 1 § förordningen (1975:1345) med instruktion för Justitiekanslern är JK regeringens högste ombudsman. Det åligger JK, enligt 2 §, att under regeringen bevaka statens rätt. I mål som rör statens rätt skall han, om det inte ankommer på någon annan myndighet, föra eller låta föra statens talan. JK skall tillhandagå regeringen med råd och utredningar i juridiska angelägenheter.

Statskontoret

Rapport våren 2004

Regeringen gav i juli 2003 Statskontoret i uppdrag att kartlägga och analysera ledningsformer och organisation vid statliga myndigheter. Statskontoret avrapporterade i mars 2004 uppdraget genom rapporten Myndigheternas ledning och organisation – kartläggning och analys av Myndighetsverige (2004:9).

I rapporten lämnade Statskontoret förslag på hur statliga myndigheters ledningsformer och organisation kan förbättras. Vidare presenterades en kartläggning av 234 statliga myndigheter. Kartläggningen visade bl.a. att många myndigheter är små; en fjärdedel av myndigheterna har högst 30 årsarbetskrafter. Statskontoret ifrågasatte värdet av att bilda många små myndigheter. Dessa tenderar, menade Statskontoret, att ha höga administrationskostnader och är mer sårbara än större myndigheter. Samtidigt med att många små myndigheter har bildats har förändringsarbetet inom flera områden också koncentrerats till färre och större myndigheter. Inom vissa myndigheter har verksamheten koncentrerats ytterligare genom att de regionala myndigheterna har slagits samman med den centrala myndigheten. Hela 85 % av myndigheterna har endast en organisationsnivå. Detta gäller t.ex. för samtliga mycket små myndigheter. Allmänt gäller att ju större myndigheten är desto vanligare är det att den är organiserad i två eller tre nivåer.

Regleringsbrev för 2005

Regeringen har i regleringsbrevet för 2005 gett Statskontoret i uppdrag att i en särskild rapport ge regeringen en samlad redovisning av utvecklingen inom statsförvaltningen, främst beträffande antalet myndigheter och den statliga sysselsättningen på central, regional och lokal nivå. Redovisningen bör spegla myndighetsstrukturen utifrån en översiktlig uppdelning i olika verksamhetsområden. Redovisningen bör vara strukturerad så att såväl myndighetstyp som huvudsaklig verksamhet framgår. I uppdraget ingår att lämna förslag till hur utvecklingen långsiktigt skall följas och redovisas.

Ansvarskommittén

Regeringen beslutade i januari 2003 att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen (dir. 2003:10). Kommitténs arbete skall enligt direktiven bedrivas i två etapper. För uppdragets andra etapp aviserade regeringen att den kommer att lämna tilläggsdirektiv. Kommittén har antagit namnet Ansvarskommittén. Kommittén överlämnade i december 2003 delbetänkandet Utvecklingskraft för hållbar välfärd (SOU 2003:123). I delbetänkandet redovisas bl.a. förslag till inriktning av det fortsatta utredningsarbetet. Dessa förslag har, tillsammans med de synpunkter på delbetänkandet som inkommit samt kommitténs ursprungliga direktiv, utgjort utgångspunkt för regeringens beslut om inriktningen på kommitténs fortsatta utredningsuppdrag.

Kommittén skall i den andra etappen av sitt uppdrag analysera och bedöma om struktur och uppgiftsfördelning inom staten och mellan staten, landstingen och kommunerna behöver förändras (dir. 2004:93). I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag på hur den statliga verksamheten på regional nivå skall utformas, att utarbeta principer för den centrala myndighetsstrukturen. I det senare ingår att överväga hur samordningen av statliga myndigheters verksamhet på central nivå kan förbättras, t.ex. genom en sammanhållen styrning av verksamhet som berör flera myndigheter eller genom en organisatorisk samordning eller sammanläggning. Vidare ingår i uppdraget att analysera och vid behov föreslå förändringar av hälso- och sjukvårdens struktur och nuvarande uppgiftsfördelning mellan staten, landstingen och kommunerna samt lämna förslag på hur ansvaret för uppgifter med anknytning till regional utveckling skall fördelas mellan staten och den kommunala nivån.

Kommittén skall redovisa resultaten av sitt arbete senast i februari 2007.

Diskrimineringskommittén

Regeringen har den 31 januari 2002 beslutat tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag bl.a. att överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och

samhällsombudsmännen (dir. 2002:11). Kommittén har antagit namnet Diskrimineringskommittén. Enligt direktiven har framförts att alltför många specialiserade ombudsmän skulle kunna undergräva den auktoritet som ligger i ombudsmannainstitutionen som sådan och medföra risk för att vissa grupper kan falla mellan de olika ombudsmännens verksamhet. Kommittén skall överväga möjligheterna till och analysera konsekvenserna av en sammanlagning av några eller samtliga av JämO, DO, HO och HomO till en institution eller att samordna dem på något annat sätt. Kommittén skall även överväga om den eller de ombudsmannainstitutioner som kommittén lämnar förslag om skall vara underställda regeringen eller riksdagen.

I tilläggsdirektiv har kommittén fått i uppdrag att i sina överväganden rörande ombudsmännen i tillämpliga delar inkludera även Barnombudsmanen (dir. 2003:69).

Kommitténs uppdrag skall slutligt redovisas senast i juli 2005.

Budgetpropositionen för 2005

Regeringen lämnade i budgetpropositionen för 2005 en redogörelse för organisations- och strukturförändringar inom statsförvaltningen (prop. 2004/05:1 utg.omr. 2 bil. 1 s. 8 f.). Enligt denna har strukturförändringarna under 2003/04 resulterat i att 14 nya myndigheter har bildats. Under samma period har 14 myndigheter upphört. Den mest påtagliga förändringen är nedläggningen av de 10 regionala skattemyndigheterna och Riksskatteverket vid bildandet av Skatteverket. Verksamheter har också renodlats genom att myndigheter delats. Exempelvis delades Patent- och registreringsverket i två separata myndigheter under 2004; Patent- och registreringsverket, som har hand om det industriella rättsskyddet och Bolagsverket, som främst sköter bolagsregistreringar.

Regeringen anför att förändringsarbetets inriktning mot effektivitet och enhetlighet i rättstillämpningen har bidragit till att verksamheten inom flera områden koncentrerats till färre och större myndigheter. Samtidigt som det sker en koncentration av myndigheter inom ett antal områden genom sammanslagningar, är flera av de nybildade myndigheterna små, varvid regeringen hänvisar till Statskontorets kartläggning. Enligt regeringen speglar sättet att organisera statsförvaltningen bl.a. olika företets betydelse i samhället. Nya frågor och ändrade prioriteringar kan resultera i nya myndigheter. Flertalet av dessa myndigheter är små till storleken. Det är också vanligt, enligt regeringen, att dessa nya mindre myndigheter har uppgifter som innebär att de skall främja utvecklingen inom en viss fråga eller ett visst område. Ibland tidsbegränsas verksamheten. Som exempel nämner regeringen Valideringsdelegationen som inledde sin verksamhet den 1 januari 2004 och som under åren 2004–2007 skall främja och stödja valideringen av vuxnas kompetens och kunskap. Även omorganisering av befintliga organisationer kan, menar regeringen, leda till att små myndighe-

ter bildas. Detta sker då genom att delar av verksamheten bryts ut för att renodla myndighetens uppgifter eller för att förstärka en viss del av verksamheten.

För att tydliggöra det statliga ansvaret för granskning och utvärdering samt säkerställa medborgarnas rättssäkerhet har, enligt regeringen, myndigheters tillsynsuppgifter i flera fall skiljts från den övriga verksamheten. Fristående myndigheter med ansvar för tillsyn och granskning har på så sätt inrättats. Ett exempel är Djurskyddsmyndigheten, som inledde sin verksamhet den 1 januari 2001 och som har det samlade ansvaret för djurskyddet, uppgifter som tidigare hanterades av Jordbruksverket och den numera nedlagda Centrala djurförsöksnämnden.

Svar på interpellation om myndighetsexpansionen

Den 15 november 2004 anförde statsrådet Sven-Erik Österberg i sitt svar på en interpellation av Tobias Krantz (fp) om myndighetsexpansionen (ip. 2004/05:54) att samtidigt som nya myndigheter bildas så avvecklas eller sammanslås gamla myndigheter. Av de nya mindre myndigheter som inrättas är många, anförde Sven-Erik Österberg, utbrytningar av tillsynsfunktioner för att göra tillsynen oberoende av den verksamhet som tillsynen riktar sig mot. I andra fall är det ett uttryck för politiska prioriteringar och behov av kraftsamling kring olika samhällsproblem.

När det gäller vad som i interpellationen framfördes om att regeringen inte borde inrätta någon ny myndighet utan att samtidigt lägga ned en redan existerande, trodde Sven-Erik Österberg inte att den skulle kunna fungera som generell regel. Den skulle inte heller vara nödvändig för att få till stånd en seriös prövning inför inrättandet av nya myndigheter. Sådana frågor bereds alltid, anförde Sven-Erik Österberg, omsorgsfullt i Regeringskansliet. Han trodde inte heller på någon solnedgångsparagraf som automatiskt skulle avveckla myndigheter om inte regeringen fattar ett nytt beslut om deras existens, och han framhöll att det redan i dag förekommer att särskilda delegationer och råd inrättas för tidsbegränsade myndighetsuppgifter samt att alla myndigheters verksamhet dessutom provas årligen i budgetprocessen.

Sven-Erik Österberg hänvisade i sitt svar även till Ansvarskommitténs uppdrag, i vilket ingår att överväga hur samordningen av de statliga myndigheternas verksamhet kan förbättras, t.ex. genom sammanläggning av myndigheter, samt att han avsåg att ge Statskontoret i uppdrag att svara för att en löpande statistik över antalet myndigheter utvecklas.

Tidigare behandling i utskottet

Vad gäller frågan om samordning av ovan nämnda ombudsmän avstyrkte utskottet i betänkande 2002/03:KU26 motioner liknande de här aktuella. Som skäl anförde utskottet att resultatet av Diskrimineringskommitténs arbete inte borde föregripas.

Vad gäller JK:s roll behandlade utskottet i betänkande 2000/01:KU3 en motionen liknande den här aktuella om renodling av JK:s uppgifter. Utskottet anförde då att det finns en risk för att JK:s uppgifter (se ovan) uppfattas som motstridiga. Utskottet hänvisade till vad 1991 års JK-utredning uttryckt, att ”JK skall bevaka i och för sig motstående intressen...” (SOU 1993:37). Att medborgarna kan uppfatta detta som en konflikt var, enligt utskottet, förståeligt. JK skall emellertid i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet, varför utskottet ansåg att det inte fanns anledning att befara att JK inte utför sina uppgifter med iakttagande av saklighet och opartiskhet. Med hänvisning till det avstyrkte utskottet motionen.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om myndighetsstrukturen och antalet myndigheter konstaterar utskottet att regeringen vidtagit åtgärder för att få till stånd en samlad redovisning av utvecklingen på området. För en diskussion om myndighetsstrukturen utgör en sådan redovisning ett viktigt underlag, och utskottet ser därför positivt på regeringens åtgärd. Utskottet konstaterar även att Ansvarskommittén för närvarande har till uppgift att se över den nuvarande samhällsorganisationen, och i det ingår även att överväga hur samordningen av statliga myndigheters verksamhet på central nivå kan förbättras, t.ex. genom organisatorisk samordning eller sammanläggning. Enligt utskottets mening bör detta arbete inte föregripas. Med hänvisning till detta avstyrker utskottet motionerna 2004/05:K309 (fp) yrkandena 1–3, 2004/05:K320 (m) yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:K423 (kd) yrkande 5.

I fråga om sammanläggning av ombudsmän konstaterar utskottet att Diskrimineringskommittén för närvarande har i uppdrag att överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Kommittén skall även överväga en samordning eller sammanslagning av JämO, DO, HO och HomO. Utskottet har tidigare anfört att resultatet av Diskrimineringskommitténs arbete inte bör föregripas. Utskottet vidhåller detta ställningstagande. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2004/05:K285 (fp) yrkande 9, 2004/05:Sf288 (fp) yrkande 27 och 2004/05:Ub292 (m) yrkande 3.

Vidare finner utskottet ingen anledning att ändra sin tidigare uppfattning om JK:s roll. JK:s uppgifter kan förvisso till en del ses som motstridiga, men JK skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet. Utskottet finner mot denna bakgrund inget skäl för en sådan översyn som föreslås i motion 2004/05:K285 (fp) yrkande 10. Motionen avstyrks.

När det gäller frågan om decentralisering inom myndigheter konstaterar utskottet att det i Ansvarskommitténs uppdrag ingår att lämna förslag på hur den statliga verksamheten på regional nivå skall utformas. De förslag som Ansvarskommittén kommer att lägga på detta område bör inte föregripas, varför utskottet avstyrker motion 2004/05:K327 (s).

I Ansvarskommitténs uppdrag ingår även frågan hur den regionala nivån skall organiseras. Av samma skäl som ovan avstyrks därför även motion 2003/04:K271 (m) yrkandena 3 och 4.

Myndigheters service m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande motionsyrkanden om handläggningstider och dröjsmål hos myndigheter. Vidare avstyrker utskottet ett motionsyrkande om statistik för offentlig verksamhet. Med hänvisning till tidigare ställningstagande avstyrker utskottet också motionsyrkanden om bemötande. Slutligen avstyrker utskottet ett motionsyrkande om myndigheternas användning av nummerpresentation. Utskottet hänvisar härvidlag till tidigare ställningstagande.

Jämför reservationerna 4 (m, fp, kd, c, mp) och 5 (mp).

Motioner

I flera motioner tas frågan om handläggningstider och dröjsmål hos myndigheterna upp. I motionerna 2004/05:K423 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) yrkande 4 och 2004/05:K459 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 7 föreslås att en s.k. dröjsmålstanan inrättas. En sådan talan skulle ge medborgare en möjlighet att utkräva ansvar av myndigheten när handläggningen av ett ärende tar alltför lång tid. I motion 2004/05:K410 av Eva Flyborg (fp) föreslås att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett förslag till ett system för straffavgifter för myndigheter som inte korrigerar sina egna misstag, som begåtts gentemot medborgare, inom en viss angiven tidrymd. I motionerna 2004/05:N393 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkande 17 och 2004/05:N400 av Maria Larsson m.fl. (kd) yrkande 14 föreslås att företagens kontakter med myndigheter skall underlättas genom att myndigheter lämnar bindande löften om hur lång tid det får ta att avgöra ett ärende. I sina årsredovisningar bör myndigheterna redovisa hur service- och informationskraven har klarats av gentemot företagen, t.ex. avseende handläggningstider.

I syfte att skapa möjligheter till inflytande, till att se kopplingar mellan resurser, resultat och kvalitet samt för brukare att kunna välja föreslås i motion 2004/05:K459 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 15 att data och statistik för offentlig verksamhet görs tillgänglig för medborgarna på ett enkelt sätt. Indikatorer med information om kvalitet och servicenivå på tjänster som tillhandahålls bör utvecklas ur ett brukarperspektiv.

Vad gäller myndigheters bemötande och tillgänglighet föreslås i motion 2004/05:K459 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 8 att en utredning skall tillsättas för att se över hur en rättighetslagstiftning som garanterar en successiv implementering av tillgänglighet kan införas i Sverige. I motionen hänvisas till den nationella handlingsplanen för tillgänglighet, som säger att Sverige skall bli handikapptillgängligt 2010. I motion 2004/05:K362 av Lena Adelson Liljeroth (m) anföras att myndigheternas språk bör bli enklare. Enligt motionären bör ett beslutsunderlag kompletteras med ett bilagt brev som på enkel och rak svenska förklarar vad beslutet går ut på. I motion 2004/05:K379 av Margareta Andersson och Birgitta Carlsson (båda c) föreslås utbildning och vidareutbildning i bemötandefrågor för personal som i myndighetsutövning möter människor. I motionen anföras att människor som kommer i kontakt med myndigheter alltför ofta känner sig illa bemötta.

I motion 2004/05:K262 av Carina Hägg (s) föreslås skärpta regler för att skydda den enskildes anonymitet vid telefonkontakt med myndigheter. I nuläget ligger, enligt motionären, ansvaret för att vara anonym på den enskilde, inte på myndigheten.

Bakgrund

Tidigare behandling

Vad gäller handläggningstider och dröjsmålstalan ansåg utskottet i betänkande 2003/04:KU11 att en generell reglering skulle riskera att försvåra anpassningen till enskilda myndigheters förutsättningar. Utskottet uttalade även att det tidigare noterat att det inom ramen för det förvaltningspolitiska programmet, *En förvaltning i demokratins tjänst – ett handlingsprogram* (Justitiedepartementet 2000), pågår arbete med att utveckla myndigheters service gentemot medborgarna. Enligt utskottets mening hade det inte framkommit något som föranledde utskottet att ändra sin tidigare uppfattning avseende handläggningstider och dröjsmålstalan, varför utskottet avstyrkte motioner därom.

I samma betänkande behandlade utskottet även en motion om riktlinjer i förvaltningslagen för bemötande. Utskottets anförde därvid att det var av stor vikt med ett långsiktigt och kontinuerligt kompetensutvecklingsarbete inom förvaltningar och för deras personal. Det var enligt utskottet inte acceptabelt att personer med funktionshinder blir dåligt bemötta i sina kontakter med olika offentliga instanser; funktionsnedsättning får inte, menade

utskottet, utgöra ett hinder vid kontakt med myndigheter. Utskottet betonade i sammanhanget de nationella målen i handikappolitiken och de riktlinjer för en tillgängligare statsförvaltning som tagits fram av Handikappombudsmannen. Utskottet utgick från att regeringen, mot bakgrund av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken, delade utskottets uppfattning, och tills vidare var det, enligt utskottet, inte nödvändigt med något sådant tillkännagivande som begärdes i motionen.

I betänkande 2002/03:KU23 behandlade utskottet regeringens proposition 2002/03:62 Några förvaltningsrättsliga frågor. I propositionen förutsatte regeringen att myndigheterna självmant iakttar den försiktighet som är påkallad när det gäller användning av nummerpresentation. Regeringen ansåg att det i varje fall i nuläget inte var påkallat med en författningsreglering av saken. Utskottet delade regeringens bedömning.

Diskrimineringskommittén

Ovan nämnda Diskrimineringskommittén har i uppdrag att bl.a. överväga om skydd mot missgynnande av personer med funktionshinder på grund av bristande tillgänglighet bör införas på andra samhällsområden än i arbetslivet och högskolan (dir. 2002:11). Enligt tilläggsdirektiv skall kommitténs uppdrag slutligt redovisas senast i juli 2005 (dir. 2003:69).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande avseende handläggningstider och dröjsmål hos myndigheter. Motionerna 2004/05:K410 (fp), 2004/05:K423 (kd) yrkande 4, 2004/05:K459 (mp) yrkande 7, 2004/05:N393 (kd) yrkande 17 och 2004/05:N400 (kd) yrkande 14 avstyrks.

Vad gäller förslaget om att statistik för offentlig verksamhet skall göras tillgänglig för medborgarna vill utskottet hänvisa till det arbete som pågår inom ramen för det förvaltningspolitiska programmet med att utveckla myndigheters service gentemot medborgarna. Motion 2004/05:K459 (mp) yrkande 15 avstyrks.

När det gäller bemötandefrågor vill utskottet inledningsvis betona att det är av stor vikt med ett långsiktigt och kontinuerligt kompetensutvecklingsarbete inom förvaltningar och för deras personal. Det är inte acceptabelt att personer med funktionshinder blir dåligt bemötta i sina kontakter med olika offentliga instanser; funktionsnedsättning får enligt utskottets mening inte utgöra ett hinder vid kontakt med myndigheter. Utskottet vill härvidlag i likhet med föregående år lyfta fram de nationella målen i handikappolitiken och de riktlinjer för en tillgängligare statsförvaltning som tagits fram av Handikappombudsmannen. Utskottet utgår som tidigare från att regeringen, mot bakgrund av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken, delar utskottets uppfattning. Utskottet vill i sammanhanget även framhålla att Diskrimineringskommitténs arbete, som skall vara avslutat

senast i juli i år, kan komma att innehålla förslag om skydd mot missgynnande av personer med funktionshinder på grund av bristande tillgänglighet. Mot ovan anförda bakgrund är det tills vidare enligt utskottets mening inte nödvändigt med de tillkännagivanden som föreslås i motionerna 2004/05:K362 (m), 2004/05:K379 (c) och 2004/05:K459 (mp) yrkande 8.

När utskottet våren 2003 behandlade ovan nämnda proposition om några förvaltningsrättsliga frågor delade utskottet regeringens bedömning att det i nuläget inte var nödvändigt med någon författningsreglering av myndigheternas användning av nummerpresentation. Utskottet finner för närvarande ingen anledning att ändra sin bedömning. Motion 2004/05:K262 (s) avstyrks därför.

Opinionsbildande myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande ett motionsyrkande om opinionsbildande myndigheter.

Jämför reservation 6 (m, fp, kd, c).

Motion

I motion 2004/05:K309 av Tobias Krantz m.fl. (fp) yrkande 6 föreslås att en granskningskommission skall tillsättas med uppgift att dels granska omfattningen av de statliga myndigheternas opinionsbildning, dels lägga fram förslag till bestämmelser som tydligt reglerar och anger gränserna för myndigheternas information och opinionsbildning. Motionärerna anför att den tilltagande politiska myndighetspropagandan, som riktar sig både gentemot politiker och mot allmänheten, suddar ut gränsen mellan politiker å ena sidan och myndigheter och tjänstemän å den andra, med bl.a. oklara ansvarsförhållanden som följd.

Tidigare behandling

Utskottet har flera gånger behandlat motioner om utredning av opinionsbildande myndigheter, senast våren 2004 (bet. 2003/04:KU11). Utskottet vidhöll därvid sitt tidigare ställningstagande, att opinionsbildande åtgärder i vissa fall kan vara ett mer ändamålsenligt styrmedel än regler, och man utgick från att myndigheterna i sådana sammanhang iakttar regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet. Utskottet framhöll också att regeringen, om den så anser är påkallat, kan ändra myndigheters arbetssätt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motion 2004/05:K309 (fp) yrkande 6.

Högre statliga tjänster

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående utredning motionsyrkanden om ökad öppenhet vid tillsättning av högre statliga tjänster. Utskottet avstyrker även ett motionsyrkande om åldersgräns för högre statliga tjänster.

Motion

I motion 2004/05:K228 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 11 anförts att regeringen har missbrukat sin utnämningssmakt. Det finns, enligt motionärerna, behov av en förutsättningslös översyn av utnämningsspolitikens grunder. Regeringens utnämningssmakt bör reformeras i syfte att öka genomlysningen vid tillsättningen av högre statliga tjänster, t.ex. genom att låta kandidater till sådana tjänster frågas ut offentligt inför riksdagens utskott. Enligt motion 2004/05:K309 av Tobias Krantz m.fl. (fp) har Folkpartiet liberalerna vid flera tillfällen pekat på att utnämningssmakten måste reformeras i riktning mot mera öppenhet och större insyn. Enligt motionärernas mening finns det starka skäl för att Grundlagsutredningen, som efter initiativ från bl.a. Folkpartiet fått i uppdrag att utreda utnämningssmakten, behandlar frågan om regeringens utnämningssmakt med förtur (yrkande 4). Vidare anförts att de kravprofiler som tas fram inför sökandet av kandidater till statliga toppjänter bör arkiveras (yrkande 5). Enligt gällande praxis arkiveras inte dessa profiler och de blir därigenom inte heller allmänna handlingar. Detta gör det svårt för riksdagen att i efterhand granska utnämningarna.

I motion 2004/05:K423 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) yrkande 3 anförts att rätten att arbeta till 67 års ålder inte tillämpas på högre statliga tjänster, där 65-årsregeln fortfarande är en övre gräns. Motionärerna anser att man måste tillämpa större flexibilitet även avseende dessa tjänster.

Bakgrund

Gällande ordning

Enligt 11 kap. 9 § regeringsformen tillsätts tjänst vid en domstol eller vid en förvaltningsmyndighet som lyder under regeringen av regeringen eller av en myndighet som regeringen bestämmer. Vid tillsättning av statlig tjänst skall avseende fästas endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet.

Enligt förarbetena (prop. 1973:90 s. 405 f.) är bestämmelsen ett uttryck för principen att statliga tjänster skall tillsättas efter objektiva grunder utan hänsynstagande till ovidkommande omständigheter. Med ”förtjänst” avses närmast den vana som förvärvats genom föregående tjänstgöring. Med skicklighet brukar förstås lämpligheten för befattningen, ådagalagd genom teoretisk och praktisk utbildning samt den dittillsvarande verksamhetens art. Bestämmelsen är utformad så att även andra sakliga grunder än förtjänst och skicklighet kan få vägas in i bedömningen, och departementschefen nämnde därvid arbetsmarknadspolitiska och lokaliseringspolitiska hänsyn. Vid behandlingen av förslaget till en ny regeringsform kommenterade konstitutionsutskottet bestämmelsens formulering. Utskottet förutsatte att arbetsmarknadspolitisk och lokaliseringspolitiska hänsyn kommer att utnyttjas på ett sådant sätt att inga faror för den enskildes rättssäkerhet kommer att uppstå (bet. KU 1973:26 s. 72).

Närmare bestämmelser om tillsättning av statliga tjänster finns i lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA). Enligt 4 § skall skickligheten sättas främst, om det inte finns särskilda skäl för något annat. I förarbetena till lagen (prop. 1993/94:65) påpekades att förtjänst och skicklighet i regeringsformen nämns endast som exempel och att även andra sakliga grunder kan vägas in vid bedömningen. Enligt 4 § anställningsförordningen (1994:373), som trädde i kraft samtidigt med 1994 års lag om offentlig anställning, skall myndigheten utöver skickligheten och förtjänsten också beakta sådana sakliga grunder som stämmer överens med allmänna arbetsmarknads-, jämställdhets-, social- och sysselsättningspolitiska mål.

Enligt 32 a § lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) har en arbetstare rätt att kvarstå i anställningen till utgången av den månad då han eller hon fyller 67 år. Det går således inte att avtala om avgångsskyldighet före 67 års ålder.

I *Regeringens chefspolicy* (Justitiedepartementet 2000) anförts att rörlighet bland myndighetschefer bör eftersträvas och att tidsbegränsade anställningar är ett instrument för att främja rörlighet och för att vid behov avveckla myndighetschefer. Vid nyanställning bör en myndighetschef, enligt policyn, utses för en period av sex år. Fortsatt anställning vid samma myndighet bör normalt begränsas till tre år. Målet är dock att en myndighetschef skall uppnå minst tolv års sammanlagd anställning.

Flertalet myndighetschefer anställs således för bestämd tid och omfattas därigenom inte av reglerna i 32 a § LAS om rätt att kvarstå i anställningen till 67 års ålder. Däremot gäller att myndighetschefer inte kan sägas upp innan anställningstiden löpt ut. Enligt 33 § andra stycket LOA får chefen för en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen (ej Arbetsgivarverket) och som är anställd för bestämd tid, förflyttas till en annan statlig anställning som tillsätts på samma sätt, om det är påkallat av organisatoriska skäl eller annars är nödvändigt av hänsyn till myndighetens bästa.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om att öka öppenheten vid tillsättningar av högre statliga tjänster, senast våren 2004 (bet. 2003/04:KU11). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till tidigare ställningstagande. Reservation avgavs av m, fp, kd, c och mp, i vilken föreslogs att riksdagen skulle tillkännage för regeringen att regeringen bör utreda frågan om tillsättning av högre statliga tjänster och återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder som ökar öppenheten vid tjänstetillsättningar. Kammaren biföll reservationen (rskr. 2003/04:173).

Utskottet har vid flera tillfällen även granskat regeringens utövande av utnämningmakten och därvid inte funnit grund för någon kritik. Senast skedde detta våren 2004 (bet. 2003/04:KU20). I en reservation till utskottets ställningstagande anförde representanter från m, fp, kd, c och mp att tendensen vid utnämningar är sådan att misstanke kan uppstå om att vid tillsättning inte enbart – såsom grundlagen föreskriver – avseende fästs vid sakliga grunder. I reservationen anfördes vidare att regeringens sätt att bereda utnämningsärenden innebär att de utnämningar som görs är svåra att granska i efterhand, t.ex. med avseende på vilka grunder som tillämpats vid utnämningen. De kravprofiler som tas fram innan sökandet av kandidater påbörjas arkiveras inte, och därigenom blir de inte heller allmänna handlingar. Enligt reservanternas mening borde regeringen överväga att ändra denna praxis. Genom att behandla kravprofiler så att de blir allmänna handlingar skulle möjligheten att granska regeringens sätt att hantera utnämningar underlättas. Kammaren biföll reservationen (rskr. 2003/04:246).

Grundlagsutredningen

Regeringen beslutade den 1 juli 2004 att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppgift att göra en samlad översyn av regeringsformen (dir. 2004:96). I kommitténs uppdrag ingår bl.a. att se över möjligheten att öka öppenheten vid tillsättningar av högre statliga tjänster; i direktiven hänvisas till riksdagens tillkännagivande våren 2004.

Kommittén, som antagit namnet Grundlagsutredningen, skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 2008.

Svar på interpellation om åldersgräns för högre statliga tjänster

Den 14 december 2004 anförde statsrådet Sven-Erik Österberg i sitt svar på en interpellation av Ingvar Svensson (kd) om åldersgräns för högre statliga tjänster (ip. 2004/05:164) att regeringen alltid prövar för hur lång tid en myndighetschef skall vara anställd, vare sig det gäller en ny anställning eller en förlängning. Tidigare har regeringen normalt begränsat sådana anställningar att gälla till den tidpunkt då vederbörande chef uppnår pensionsåldern, 65 år. Till följd av den nya bestämmelsen i LAS om rätt att arbeta till 67 år intar regeringen numer en positiv inställning till att även myndighetschefer, som så önskar, fortsätter att arbeta efter 65 år. Som exempel nämnde Sven-Erik Österberg att regeringen beslutat om fortsatt anställning en tid efter 65-årsdagen för den tidigare rektorn vid Karolinska Institutet samt om fortsatt anställning för den nuvarande landshövdingen i Kronobergs län t.o.m. månaden innan han fyller 67 år. Av det redovisade framgår, menade Sven-Erik Österberg, att det inte finns någon övre gräns vid 65 år för möjligheten att inneha anställning som myndighetschef.

Utskottets ställningstagande

I fråga om tillsättning av högre statliga tjänster noterar utskottet att regeringen, med hänvisning till riksdagens tillkännagivande, har gett Grundlagsutredningen i uppdrag att se över möjligheten att öka öppenheten vid tillsättningar av högre statliga tjänster. Utskottet anser att Grundlagsutredningens arbete inte bör föregripas och avstyrker motionerna 2004/05:K228 (m) yrkande 11 och 2004/05:K309 (fp) yrkandena 4 och 5.

När det gäller åldersgräns för högre statliga tjänster konstaterar utskottet att statsrådet Sven-Erik Österberg under en interpellationsdebatt angett att det inte finns någon övre gräns vid 65 år. Till följd av den nya bestämmelsen i LAS om rätt att arbeta till 67 år intar regeringen numer en positiv inställning till att även myndighetschefer, som så önskar, fortsätter att arbeta efter 65 år. Utskottet vill framhålla att den flexibilitet som i dag gäller enligt LAS även bör gälla avseende högre statliga tjänster. Mot bakgrund av den information som getts av regeringen finner utskottet inte det nödvändigt med ett sådant tillkännagivande som föreslås i motion 2004/05:K423 (kd) yrkande 3. Utskottet avstyrker motionen.

Myndigheters tillvaratagande av forskningsresultat

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om myndigheters tillvaratagande av forskningsresultat.

Jämför reservation 7 (v).

Motion

I motion 2004/05:K343 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) anføres att fel och misstag som begås till följd av bristande kunskap etc. i samband med reformer och större projekt kan kosta stora summor att avhjälpa. Myndigheter bör därför utöka nyttjandet av de resultat som både grundforskning och tillämpad forskning ger. Motionärerna föreslår att det i myndigheternas regleringsbrev införs att myndigheterna är skyldiga att söka och använda befintlig kunskap och forskningsresultat samt redovisa detta vid genomförande av stora projekt (yrkande 1). Vidare bör strategier utvecklas för att bättre utnyttja kunskap och forskning inom statliga myndigheter. Utvecklingen av kompetens för att kunna beställa, ta emot och nyttiggöra forskning bör, enligt motionärerna, betonas i myndigheternas regleringsbrev (yrkande 2).

Gällande ordning

Regeringen har delegerat kompetensförsörjningen inom statsförvaltningen till myndigheterna. Enligt 8 § verksförordningen skall myndighetens chef bl.a. skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet (p. 4). Myndighetens chef skall också, enligt 9 §, se till att regeringen får det underlag som den behöver för att ta ställning till omfattningen och inriktningen av verksamheten.

Statens kvalitets- och kompetensråd är en central förvaltningsmyndighet som inrättades av regeringen i januari 1999. Enligt 1 § förordningen (1998:1647) med instruktion för Statens kvalitets- och kompetensråd har rådet till uppgift att i medborgarnas intresse stödja och stimulera arbetet med kvalitetsutveckling och kompetensförsörjning inom den statliga förvaltningen.

För att regeringen skall kunna följa utvecklingen och vid behov vidta åtgärder infördes 1997 ett särskilt uppföljningssystem för arbetsgivarpolitiken. Det omfattar de myndigheter som lyder direkt under regeringen och bygger på att regeringen varje år begär in uppgifter om målen för deras kompetensförsörjning och i vilken mån som målen har uppnåtts. Med kom-

petensförsörjning avses processen att säkerställa att rätt kompetens finns för att nå verksamhetens mål och tillgodose dess behov på kort och lång sikt (prop. 2004/05:1 utg.omr. 2 bil. 1 avsnitt 5).

Enligt 2 § högskolelagen (1992:1434) har universitet och högskolor till uppgift att, vid sidan av utbildning och forskning, samverka med det omgivande samhället.

Sedan 2002 finns den nationella webbplatsen forskning.se. På webbplatsen samlas och sorteras material om forskning. Syftet är bl.a. att bidra till att forskningsresultat skall komma till nytta i arbetsliv och samhälle.

Utskottets ställningstagande

Att anställda inom offentlig förvaltning besitter hög och relevant kompetens för sina arbetsuppgifter har enligt utskottets mening stor betydelse för om myndigheterna skall kunna fullgöra de uppgifter som åläggs dem. Det arbete som pågår med kvalitetsutveckling och kompetensförsörjning inom den statliga förvaltningen är därför mycket viktigt. Något skäl för att riksdagen härvidlag skulle tillkännage för regeringen vikten av att forskningsresultat tas till vara finner dock inte utskottet. Motion 2004/05:K343 (v) yrkandena 1 och 2 avstyrks därför.

IT i förvaltningen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående arbete motionsyrkanden om 24-timmarsmyndigheten. Utskottet avstyrker av samma skäl motionsyrkanden om myndigheters hantering av spam.

Jämför reservation 8 (fp).

Motioner

Frågor kring IT i förvaltning tas upp i flera motioner.

I motion 2004/05:T466 av Christer Winbäck m.fl. (fp) välkomnas det pågående arbetet med 24-timmarsmyndigheten. Det finns emellertid, enligt motionärerna, anledning att överväga ytterligare åtgärder för att påskynda utvecklingen dithän, att hela det offentliga Sverige skall vara möjligt att nå via Internet för den enskilde medborgaren. Ett mål kunde vara att varje myndighet skall ha byggt upp en fungerande 24-timmarsfunktion senast den 1 juli 2006 (yrkande 15). I motion 2004/05:N403 av Christer Nylander m.fl. (fp, kd, m, c) anförs att det är viktigt att förbättra den offentliga servicen

från myndigheternas sida i Skåne och Öresundsregionen. Den svenska regeringen måste visa ledarskap och se till att en svensk 24-timmarsmyndighet snarast inrättas. Slutmålet bör vara en gemensam dansk-svensk 24-timmarsmyndighet (yrkande 6).

Tre motioner tar upp frågan om skräppost, s.k. spam, till myndigheter. I motion 2004/05:K256 av Tomas Eneroth och Kent Härstedt (båda s) föreslås en översyn av skyddet mot spam i offentlig verksamhet. Enligt motionärerna är offentliga verksamheter i dag av juridiska skäl förhindrade att använda sig av funktionella filter för spamtrafiken. I motion 2004/05:L294 av Barbro Feltzing och Ulf Holm (båda mp) yrkande 3 föreslås att ett centralt spamfilter för kommuner och myndigheter införs. En gemensam lösning skulle innebära stora administrativa och ekonomiska fördelar. Även i motion 2004/05:L314 av Marie Nordén (s) föreslås en central lösning för kommuners och myndigheters hantering av spam.

Bakgrund

24-timmarsmyndigheten

Regeringens mål med det arbete som sammanfattas i begreppet 24-timmarsmyndighet är att förenkla och förbättra samhällsservicen till medborgare och företag (skr. 2000/01:151 s. 32). Det innebär att tillgången till service skall vara oberoende av tid och plats, att kontakterna med myndigheterna skall göras enklare och att kvaliteten i servicen skall förbättras. Informationstekniken skall användas för att underlätta för medborgarna att få tillgång till information, som möjliggör ett aktivt deltagande i beslutsprocesserna i den offentliga förvaltningen. Den skall också användas för att öka medborgarnas insyn och möjligheter att följa handläggningen och lämna synpunkter i enskilda ärenden.

Som ett led i regeringens satsningar för att stimulera utvecklingen och användningen av elektroniska tjänster i offentlig sektor tillsatte regeringen under hösten 2003 en delegation för utveckling av offentliga e-tjänster (dir. 2003:81). Delegationen, som tagit namnet 24-timmarsdelegationen, har som övergripande mål för sitt arbete att vara pådrivande i utvecklingen och användandet av sådana elektroniska tjänster inom offentlig verksamhet som kan skapa mervärde för medborgare och företag. Syftet är att förbättra och effektivisera offentlig verksamhet, öka tillgängligheten till viktig samhällsservice, underlätta medborgarnas insyn och delaktighet i offentliga beslutsprocesser samt stimulera näringslivets konkurrenskraft. Delegationen består av företrädare för stat, kommun och landsting, näringsliv och forskningssektor. I april 2004 överlämnades ett första delbetänkande – E-tjänster för alla (SOU 2004:56).

I budgetpropositionen för 2005 anför regeringen att det är av stor vikt att få en redovisning av vilka effekter som utvecklingen mot 24-timmarsmyndigheten genererar (prop. 2004/05:1 utg.omr. 2 avsnitt 6.4.2). I samband

med detta behövs också, enligt regeringen, en analys av de faktorer som är av avgörande betydelse för en effektiv utveckling. Regeringen har därför i september 2004 givit Statskontoret i uppdrag att utarbeta ett system för återkommande uppföljning av 24-timmarsmyndigheten med utgångspunkt i de mål som regeringen fastlagt. Uppdraget skall redovisas senast den 1 maj 2005.

Service och samverkan

Enligt budgetpropositionen för 2005 har regeringen uppdragit åt Statskontoret, Arbetsmarknadsstyrelsen, Centrala studiestödsnämnden, Riksförsäkringsverket, Skatteverket och Tullverket att gemensamt utveckla och pröva nya former för lokal service- och produktionssamverkan (prop. 2004/05:1 utg.omr. 2 avsnitt 6.4.3). Arbetet genomförs i regionala samverkansprojekt inom Skåne, Västra Götalands, Västerbottens och Norrbottens län. I Skåne pågår bl.a. projekt som syftar till att förenkla och samordna flyktingars och invandrarers kontakter med myndigheterna. I Västra Götaland sker bl.a. en kartläggning av gemensamma behov av kompetens och tjänster där det finns möjligheter till samutnyttjande och samverkan mellan myndigheterna. I Norrbotten och Västerbotten är projekten inriktade på att genom myndighetssamverkan behålla och utveckla offentlig service i glesbygdskommuner.

En rapport med en samlad redovisning av arbetet skall lämnas till regeringen senast den 1 september 2005.

Spamhantering

Statens e-forum, som är ett samarbetsorgan för statliga myndigheter som är engagerade i utvecklingen av elektroniska tjänster och tillämpningar, beslöt vid styrgruppsmötet i februari 2004 att be Statskontoret lämna förslag på ett för styrgruppsmyndigheterna gemensamt projekt inriktat på myndigheternas specifika problem vid hanteringen av s.k. spam. I uppdraget ingår att belysa problematiken med spam, i första hand relaterat till myndigheternas hantering kopplat till gällande lagkrav för offentlig förvaltning. Problemen kategoriseras i fyra delområden: juridik, praktiska åtgärder, insatser under teknik- och tjänsteupphandlingsfasen samt de samhällsliga frågorna och relationerna till berörda IT-företag. Projektet skall prioritera problemområden och klarlägga situationen genom att utforma lämplig vägledning och föreslå eventuella övriga åtgärder.

Tidigare behandling och beslut – demokrati och IT

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motioner om IT i förvaltningen, senast våren 2004 i betänkande 2003/04:KU11 (s. 12).

Våren 2004 behandlade utskottet i betänkande 2003/04:KU19 även motioner om demokrati och IT. Utskottet avstyrkte motionerna med hänvisning till pågående arbete. Utskottets m-, fp-, kd-, c- och mp-ledamöter reserve-

rade sig mot utskottets förslag till riksdagsbeslut. I reservation föreslogs ett tillkännagivande till regeringen om demokrati och IT. Kammaren biföll reservationen (rskr. 2003/04:277).

Regeringen beslutade den 16 december 2004 att ge Örebro universitet i uppdrag att, med riksdagens tillkännagivande som utgångspunkt, utreda användningen av IT i demokratiska beslutsprocesser (dnr Ju2004/5731/D). I uppdraget ingår även att utreda förekomsten av eventuella rättsliga och tekniska hinder för användningen samt att föreslå möjliga åtgärder för att undanröja dessa hinder. Inom ramen för uppdraget skall också lämnas förslag till hur kommunala initiativ för att öka deltagandet i demokratiska processer kan uppmuntras. Uppdraget skall redovisas till Justitiedepartementet senast den 30 juni 2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det redan pågår omfattande arbete inom området IT och förvaltning, bl.a. med att utveckla 24-timmarsmyndigheten och myndigheternas hantering av s.k. spam. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet dels motionerna 2004/05:T466 (fp) yrkande 15 och 2004/05:N403 (fp, kd, m, c) yrkande 6, som handlar om 24-timmarsmyndigheten, dels motionerna 2004/05:K256 (s), 2004/05:L294 (mp) yrkande 3 och 2004/05:L314 (s), som handlar om myndigheternas hantering av spam.

Jämställdhet i förvaltningen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående utredning motionsyrkanden om jämställdhet i förvaltningen.

Jämför reservation 9 (v, mp).

Motion

I motion 2004/05:K444 av Gudrun Schyman m.fl. (v) föreslås att en jämställdhetsmyndighet inrättas (yrkande 2). I motionen anförts att dagens organisering av jämställdhetsarbetet utgörs av dels JämO och Jämställdhetsnämnden, som svarar för jämställdhetslagens efterlevnad, dels av de länsexperter för jämställdhetsfrågor som 1995 inrättades vid landets länsstyrelser. Härutöver är det i dag varje myndighets ansvar att göra jämställdhetsanalyser anpassade till respektive verksamhet. Motionärerna anser att det arbetssätt som präglar jämställdhetspolitiken, *gender mainstreaming* eller jämställdhetsintegrering, och som innebär att ansvaret för analys och genomförande ligger på varje myndighet, inte fungerar i praktiken. Jäm-

ställdhetsfrågor faller mellan stolarna. En jämställdhetsmyndighet institutionaliserar jämställdhetsarbetet. Vidare anser motionärerna att en ny jämställdhetsförordning bör inrättas liknande den som finns inom integrationspolitikens område (yrkande 3). Utöver att den förordningen (SFS 1999:593) reglerar statliga myndigheters ansvar för genomförandet av integrationspolitiken fastställer den även samordningen med den stödfunktion som Integrationsverket och DO utgör. Motionärerna menar även att det i myndigheternas regleringsbrev och instruktioner bör definieras, identifieras och formuleras myndighetsspecifika mål, återrapporteringskrav och uppdrag som har ett tydligt feministiskt perspektiv (yrkande 4).

Bakgrund

Gällande ordning

Enligt 7 § verksförordningen (1995:1322) skall myndighetens chef se till att verksamheten bedrivs författningsenligt och effektivt. Chefen skall bl.a. beakta de krav som ställs på verksamheten när det gäller jämställdheten mellan kvinnor och män (p. 4).

Utöver verksförordningen, som är tillämplig på alla myndigheter under regeringen, förtydligas också ansvaret för jämställdhetsfrågor i instruktionen till ett fåtal myndigheter.

Jämställdhetspolitiken

Målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden (prop. 2004/05:1 utg.omr. 14 avsnitt 4). Politikområdet Jämställdhetspolitik omfattar två verksamhetsområden: *Samordningsansvar för jämställdhetspolitiken och särskilda jämställdhetsåtgärder* samt *Motverka könsdiskriminering*. Till politikområdet hör JämO. JämO:s uppgift är enligt jämställdhetslagen (1991:433) att utöva tillsyn över lagens efterlevnad.

Enligt regeringens mening är jämställdhet ett sektorsövergripande politikområde, vilket innebär att jämställdhet även är ett integrerat mål inom andra politikområden. Från och med 2005 omfattar politikområdet Jämställdhetspolitik också en delegation som bildats för att stödja arbetet med jämställdhetsintegrering i den statliga verksamheten. Delegationen inrättas för en period om ett år.

Jämställdhetspolitiska utredningen

Regeringen beslutade i februari 2004 att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av jämställdhetspolitikens mål, inriktning, organisation och effektivitet (dir. 2004:18). Utredningen, som antagit namnet Jämställdhets-

politiska utredningen, skall bl.a. analysera hur den nuvarande organisationen för jämställdhetspolitiken fungerar och lämna förslag till hur den skall kunna förbättras och effektiviseras.

Utredaren skall redovisa uppdraget till regeringen senast den 1 juni 2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen har tillkallat en särskild utredare för att göra en översyn av jämställdhetspolitikens mål, inriktning, organisation och effektivitet. Resultaten av utredningens arbete bör enligt utskottets mening avvaktas innan något ställningstagande görs i frågan. Av denna anledning avstyrker utskottet motion 2004/05:K444 (v) yrkandena 2–4.

HBT-kompetens inom offentlig verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande ett motionsyrkande om HBT-kompetens i offentlig verksamhet.

Jämför reservation 10 (fp, v, c, mp).

Motion

I motion 2004/05:K336 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, fp, c, mp) yrkande 5 föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de som verkar vid myndigheter skall ha kompetens i HBT-frågor. Enligt motionärerna finns det allvarliga kunskapsbrister inom exempelvis hälso- och sjukvården, utbildningsväsendet, rättsväsendet och poliskåren samt socialtjänsten om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation, och regeringen bör verka generellt för att personal vid myndigheter får bättra kompetens i HBT-frågor.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet har flera gånger behandlat motioner om höjd kompetens inom den offentliga sektorn avseende homosexuellas, bisexuellas och transpersoners (HBT) livsvillkor, senast våren 2004 (bet. 2003/04:KU11). Utskottet betonade därvid att förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen i sin verksamhet, enligt regeringsformen, skall beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktlighet och opartiskhet. Myndigheter och deras personal får således inte låta sig påverkas av en

önskan om att gynna eller missgynna vissa enskilda intressen, och de får inte ta hänsyn till ovidkommande omständigheter. Vidare anförde utskottet att det i regeringsformen också finns uttryckliga bestämmelser om att myndigheter skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person. Myndigheterna har även, enligt förvaltningslagen, en allmän serviceplikt gentemot allmänheten. Myndigheterna skall hjälpa enskilda att ta till vara sin rätt i förvaltningsärenden, och de har ett ansvar för att se till att ärenden blir tillräckligt utredda.

Utskottet ansåg dock att det trots dessa grundläggande bestämmelser ibland kunde finnas skäl att vidta vissa riktade åtgärder avseende myndigheters kontakt med och sätt att behandla olika grupper i befolkningen. För att personal vid olika myndigheter skall handlägga ärenden på ett sätt som svarar mot de grundläggande bestämmelserna kan kompetenshöjande insatser vara nödvändiga. Utskottet konstaterade att regeringen hade tagit initiativ eller avsåg att ta initiativ som riktar sig mot olika delar av den offentliga förvaltningen. Enligt utskottets mening fanns det tills vidare därför inget behov av ett uttalande från riksdagen för att fästa regeringens uppmärksamhet på behovet av åtgärder. Motionerna avstyrktes.

Proposition om diskriminering inom det sociala området

I september 2004 överlämnade regeringen proposition 2004/05:22 Diskriminering inom det sociala området på grund av sexuell läggning. I propositionen föreslog regeringen att diskriminering som har samband med sexuell läggning skall vara förbjuden inom det sociala området, dvs. socialtjänsten m.m., socialförsäkringssystemet, arbetslöshetsförsäkringen och hälso- och sjukvården. Enligt propositionen skulle förslaget genomföras genom att förbuden mot diskriminering i 10–13 §§ lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering utvidgas till att, utöver diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, även omfatta sexuell läggning.

Propositionen behandlades av arbetsmarknadsutskottet, som föreslog att riksdagen skulle bifalla propositionen (bet. 2004/05:AU2). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2004/05:72).

De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motion 2004/05:K336 (v, fp, c, mp) yrkande 5.

Särskild mat vid offentliga inrättningar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande motioner om särskild mat vid offentliga inrättningar.

Jämför reservation 11 (mp).

Motioner

I motion 2004/05:K300 av Birgitta Ohlsson (fp) föreslås att offentliga inrättningar i Sverige, såsom förskolor, grund- och gymnasieskolor, äldreomsorg, fängelser och sjukhus, skall vara skyldiga att erbjuda vegetarisk och vegansk mat när så efterfrågas.

I motion 2004/05:K452 av Åsa Lindestam (s) föreslås att incitament skapas för myndigheter att välja ekologiskt odlad mat. Myndigheter och även i förlängningen företag bör, enligt motionären, ges möjlighet att göra avdrag för inköp av dokumenterat ekologiska och rättvisemärkta produkter.

Bakgrund

Vegetarisk och vegansk mat

Våren 2003 behandlade utskottet flera motioner liknande den här aktuella om vegetarisk och vegansk mat (bet. 2002/03:KU23). Enligt utskottet var det inte en angelägenhet för riksdag och regering att besluta om regler för vilken slags mat som serveras i offentlig regi, t.ex. i skolan, utan för kommuner inom ramen för den kommunala självstyrelsen och andra berörda myndigheter. Utskottet var därför inte berett att förorda en nationell princip i detta avseende och avstyrkte motionerna.

Ingående moms

Reglerna kring mervärdesbeskattningen är i stort sett desamma för staten som för övriga sektorer, men det gäller inte för ingående moms. Regler om hur statliga myndigheter skall hantera ingående moms finns i förordning (2002:831) om myndigheters rätt till kompensation för ingående mervärdeskatt. Det nya mervärdesskattesystemet för myndigheter, som infördes 1991, innebär att anslagen beräknas exklusive moms och att de myndigheter som omfattas av mervärdesskatteförordningen (1994:223) får kompensation för ingående moms, dvs. för den moms som betalas vid inköp till verksamheten. Syftet med systemet är att uppnå konkurrensneutralitet mellan produktion i egen regi och upphandling utanför staten.

Utskottets ställningstagande

I fråga om skyldighet att erbjuda vegetarisk och vegansk mat vid offentliga inrättningar vidhåller utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motion 2004/05:K300 (fp). När det gäller avdrag för inköp av ekologiska och rättvisemärkta produkter konstaterar utskottet att statliga myndigheter redan får kompensation för ingående moms, vilket innebär att avdrag för betald moms på nämnda produkter inte vore en lämplig ordning. Utskottet avstyrker därför även motion 2004/05:K452 (s).

Myndigheters avgifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om myndigheters avgifter med hänvisning till att rekommendationer i frågan för närvarande övervägs inom Regeringskansliet.

Jämför reservation 12 (fp, kd).

Motioner

I motion 2004/05:K358 av Bengt-Anders Johansson (m) anføres att myndighetsutövning måste utövas med statliga eller kommunala medel. Principen bör vara att myndighetsutövning när det gäller sedvanlig utövning skall vara skattefinansierad. I den mån det uppdragas behov av åtgärd, ingripande eller återbesök skall dock detta extraarbete debiteras den försumlige.

Frågan om myndighetsavgifter för företagare tas upp i två motioner. I motion 2004/05:N413 av Eva Flyborg m.fl. (fp) anføres att det inte är rimligt att belägga småföretagare med höga avgifter för kontroller och inspektioner. Kommuner och länsstyrelser måste, enligt motionärerna, kunna utöva sådana verksamheter utan att onödigt höga kostnader vältras över på företagen. Motionärerna föreslår att de offentliga avgiftsprinciperna bör ses över (yrkande 2). Även i motion 2004/05:N394 av Tobias Krantz (fp) föreslås att den offentliga avgiftspolitikerna ses över (yrkande 3).

Bakgrund

Gällande ordning

Enligt 8 kap. 3 § regeringsformen meddelas föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden genom lag. Utan hinder av denna bestämmelse kan regeringen eller kom-

mun, enligt 9 § andra stycket, efter riksdagens bemyndigande meddela sådana föreskrifter om avgifter som på grund av 3 § annars skall meddelas av riksdagen.

Riksrevisionens rapport

Under 2004 granskade Riksrevisionen Regeringskansliets och myndigheternas hantering av tvingande avgifter (RiR 2004:17). Enligt Riksrevisionen råder flera oklarheter och brister när det gäller statens tvingande avgifter. Riksrevisionen anser att lagstiftningen är oklar på flera punkter och att de tvingande avgifterna är svåra att överblicka. Vidare konstateras att många avgifter varit för höga och att överskotten använts till att finansiera verksamhet som inte hänger samman med den avgift som betalats. Riksrevisionen lämnar ett antal rekommendationer för att avhjälpa bristerna.

Enligt budgetpropositionen för 2005 övervägs rekommendationerna för närvarande i Regeringskansliet (prop. 2004/05:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.7); rekommendationer rörande vissa myndigheter kommenterades också i olika utgiftsområden.

Tidigare behandling

Hösten 2000 behandlade utskottet en motion om att reglerna för tillsynsmyndigheternas rätt att ta ut avgifter måste klargöras och att vissa principer måste läggas fast (bet. 2000/01:KU3). I motionen anfördes att en tillsynsmyndighet aldrig skall ha rätt att ta ut avgift utan att ha utfört en konkret prestation. En annan huvudregel borde enligt motionen vara att avgift inte skall utgå för den näringsidkare som vid kontroll fullföljt sina åligganden så att det inte finns något att anmärka. Utskottet var inte berett att föreslå ytterligare reglering av hur tillsynsavgifter skall bestämmas och avstyrkte motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att man inom Regeringskansliet för närvarande överväger Riksrevisionens rekommendationer avseende oklarheter och brister när det gäller statens tvingande avgifter. I avvaktan på detta anser utskottet att motionerna 2004/05:K358 (m), 2004/05:N394 (fp) yrkande 3 och 2004/05:N413 (fp) yrkande 2 bör avstyrkas.

Regelförenkling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande motionsyrkanden om regelförenkling.

Jämför reservation 13 (m, fp, kd, c).

Motioner

I motion 2004/05:K423 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) anføres att många människor inte känner till lagstiftningen eller har svårt att förstå regler och bestämmelser. De byråkratiska reglerna bör därför ses över och förenklas (yrkande 1). Vidare anføres att enskilda ibland kan drabbas på ett sådant sätt av formella regler och lagstiftning att det knappast varit i överensstämmelse med syftet bakom regelverken eller lagen. Enligt motionärerna skulle behövas någon form av återkoppling mellan de verkställande tjänstemännen och de som formulerat regelverket eller lagarna på området, och de anser att regeringen bör återkomma med förslag för att minimera riskerna att enskilda drabbas av orimliga konsekvenser av formella regelverk (yrkande 2). I motion 2004/05:K366 av Allan Widman m.fl. (fp) föreslås att kommittéförordningen kompletteras så att samtliga offentliga utredningar tvingas att i sina betänkanden ange vilka avregleringar som är möjliga på det område som behandlas av utredningen.

Bakgrund

Verksförordningen

I 27 och 28 §§ verksförordningen (1995:1322) behandlas myndigheternas föreskriftsrätt och skyldigheten att göra konsekvensutredning. Enligt förordningen skall myndigheten i samband med förslag till föreskrifter och allmänna råd presentera en konsekvensutredning som bl.a. beskriver problemställningen, målsättningen med förslaget, alternativ till regleringen och ekonomiska konsekvenser för dem som berörs av förslaget. De som berörs skall ges rätt att yttra sig i frågan och om konsekvensutredningen. Undantag från konsekvensutredning medges endast för föreskrifter och allmänna råd som uteslutande rör verksamheten inom myndigheten (interna föreskrifter) eller föreskrifter om avgifter för vilka samrådsskyldighet föreligger enligt 7 § avgiftsförordningen. I vissa brådskade fall får man även vänta med konsekvensutredningen tills efter beslutet. Skyldigheten att göra en konsekvensutredning är undantagslös och omfattar samtliga nya och ändrade föreskrifter och allmänna råd, vare sig det rör sig om en mindre justering eller en betydande förändring.

I februari 2004 överlämnade Utredningen om en översyn av verksförordningen betänkandet Från verksförordning till myndighetsförordning (SOU 2004:23) till regeringen. Utredningens uppdrag var att, mot bakgrund av de förvaltningspolitiska riktlinjerna (prop. 1997/98:136, bet. 1997/98:KU31, rskr. 1997/98:294), utarbeta förslag till en ny verksförordning (dir. 2001:117). I betänkandet föreslår utredningen bl.a. en ny förordning om konsekvensanalys vid regelgivning. Förordningen innehåller checklista vid konsekvensanalyser samt bestämmelse om att myndigheterna fortlöpande skall följa upp kostnadsmissiga och andra konsekvenser av föreskrifter och allmänna råd. Har förutsättningarna för regleringen ändrats skall en omprövning ske (s. 297 f.).

Utredningen gör även bedömningen att det är viktigt att det förs en löpande dialog mellan ansvarigt departement och myndigheten om kraven på åiterrapportering och att kraven, med utgångspunkt i vad som kommer fram i dialogen, anpassas efter myndighetens verksamhet och begränsas till uppgifter som verkligen behövs för att bedöma effektivitet, måluppfyllelse och utveckling av verksamheten (s. 174).

Betänkandet har varit föremål för remiss och bereds inom Regeringskansliet (skr. 2004/05:48 s. 10).

Statens offentliga utredningar

I fråga om Statens offentliga utredningar kan nämnas att samtliga kommittédirektiv skall gemensamberedas med Näringsdepartementets simplexenheter (Statsrådsberedningens PM 1997:4, reviderad 2002-02-06), som är en särskild funktion inom Regeringskansliet som ansvarar för regelförenklingsarbetet ur ett småföretagarperspektiv. Vid granskningen av kommittédirektiv identifierar Simplex vilka utredningar som bör göra en särskild konsekvensanalys. För dessa utredningar anges i direktiven att analysen skall göras i samråd med Näringslivets Regelnämnd. Vidare skall kommittéerna enligt 15 § kommittéförordningen (1998:1474) bl.a. ange i sina betänkanden om lämnade förslag har betydelse för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags. I den av Statsrådsberedningen utgivna Kommittéhandboken (Ds 2000:1 s. 71 f.) redovisas Simplexförordningens checklista och det slås fast att checklistan för konsekvensanalyser är avsedd att gälla för kommittéer och utredningar. Vidare anges att analysen skall redovisas i kommittéernas betänkanden.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motioner om regelförenkling, senast våren 2004 (bet. 2003/04:KU11). Utskottet konstaterade därvid att det pågår ett omfattande och löpande arbete inom Regeringskansliet samt att en utredning nyligen överlämnat ett betänkande till regeringen som innehåller förslag på nya bestämmelser om bl.a. konsekvensanalyser. I fråga om

Statens offentliga utredningar konstaterade utskottet att, enligt gällande ordning, samtliga kommittédirektiv skall beredas gemensamt med Simplexenheten och att alla kommittéer och utredningar måste genomföra konsekvensanalyser i enlighet med Simplexförordningen. Något uttalande av riksdagen för att fästa regeringens uppmärksamhet på behovet av regelförenkling var mot denna bakgrund, enligt utskottets mening, inte nödvändigt. Motionerna avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare avstyrkt motioner om regelförenkling med hänvisning till att det pågår ett omfattande och löpande arbete inom Regeringskansliet samt till den ordning som gäller för beredning av kommittédirektiv och kommittéers arbete med konsekvensanalyser. Mot samma bakgrund avstyrker utskottet även motionerna 2004/05:K366 (fp) och 2004/05:K423 (kd) yrkandena 1 och 2.

Statliga kommittéers arbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner om statliga kommittéers arbete.

Motioner

I motion 2004/05:K363 av Anna Lilliehöök (m) anförs att uttryck som hedersmord eller hedersrelaterat våld bör utmönstras ur vokabulären i statliga utredningar och dokument. Våldsgärningar som mord och dråp får aldrig, menar motionären, förknippas med heder.

I motion 2003/04:K270 av Tuve Skånberg (kd) anförs att de flesta utredningar har ingen eller otillräcklig källhänvisning. Riksdagen bör tillkännage för regeringen att källhänvisningar bör ingå i Statens offentliga utredningar.

Gällande ordning

Om språket i statliga utredningar sägs i 18 § kommittéförordningen (1998:1474) att språket i betänkanden skall vara enkelt och klart.

I kommittéhandboken (Ds 2000:1 s. 106) framhålls att när en kommitté i sitt betänkande vill citera eller återge innehållet i facklitteratur eller andra upphovsrättsligt skyddade verk är det viktigt att intrång inte görs i upphovsrätten. Utgångspunkten är att ett återgivande kräver upphovsmannens sam-

tycke. Återgivande utan samtycke får ske i den begränsade omfattning som anges i 22 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Bestämmelsen innebär att man får citera offentliggjorda verk för att illustrera eller bygga upp den egna framställningen. Citaten får inte vara för långa. Källan och upphovsmannen skall anges. Det citerade materialet skall i princip återges i oförändrat skick.

JK har i ett avgörande den 15 april 1999 (dnr 780-97-40) i ett skaderegleringsärende funnit att upphovsrättsintrång skett genom att ett betänkande i stora delar ordagrant återgav fem kortare partier ur en facklitterär juridisk bok utan tillstånd av bokens författare. Även det förhållandet att betänkandet plagierade vissa hänvisningar från boken ansåg JK vara upphovsrättsintrång. JK beslutade därför att staten skulle betala skadestånd till författaren för upphovsrättsintrång.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner ingen anledning att riksdagen tar initiativ till att inrätta ytterligare bestämmelser på de områden som föreslås i motionerna 2004/05: K363 (m) och 2003/04:K270 (kd). Motionerna avstyrks.

Översyn av lagstiftning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till bl.a. pågående utredning motionsyrkanden om översyn av lagstiftningen i olika avseenden. Utskottet avstyrker även motionsyrkanden om lagars giltighetstid.

Jämför reservationerna 14 (mp) och 15 (mp).

Motioner

I motion 2003/04:K225 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) anförs att alla kommande regeringsförslag som berör kommunal verksamhet skall innehålla en redovisning av på vilket sätt den kommunala självstyrelsen påverkas (yrkande 1). Vidare anförs att det bör göras en genomgång av all befintlig lagstiftning i syfte att vidta sådana ändringar som återupprättar den kommunala självstyrelsen (yrkande 2). I motionen hänvisas till flera beslut som fattats de senaste åren och som, enligt motionären, har inskränkt det kommunala självstyret.

I motion 2004/05:K381 av Ulf Holm m.fl. (mp) anförs att all lagtext, där det är lämpligt, skall referera till personer och befattningar m.m. med könsneutrala benämningar. I flertalet lagtexter refererar man, enligt motionären, till personer och olika befattningshavare genom att använda benämningen ”han”.

I motion 2004/05:K264 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) anförs att det bör vidtas en översyn av lagstiftningen ur ett perspektiv som ifrågasätter heteronormativiteten. Den heteronormativa tolkningsramen bygger på en klar åtskillnad mellan de biologiska könen man och kvinna, och i en sådan tolkningsram blir, anför motionärerna, homosexualitet och könsöverskridande obegripligt.

I motion 2003/04:K327 av Gustav Fridolin (mp) anförs att lagstiftningen ibland blir föråldrad och att det i dag är svårt att finna tid, möjligheter och resurser för arbetet med att ompröva befintlig lagstiftning. Motionären anser därför att varje lagstiftning som görs bör bli föremål för omprövning inom en viss tid. En s.k. solskensprincip bör införas som innebär att varje gång en lag stiftas skall också bestämmas när lagen skall upphöra att gälla ifall riksdagen inte fattar ett nytt beslut. Även i motion 2004/05:K263 av Anita Sidén och Ewa Thalén Finné (båda m) anförs att ett system med begränsad giltighetstid för lagar bör införas.

Bakgrund

Kommunal självstyrelse

Om förslagen i ett betänkande har betydelse för den kommunala självstyrelsen skall, enligt 15 § kommittéförordningen (1998:1474), konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet.

Frågan om vilka uppgifter som den kommunala nivån bör ansvara för utreds för närvarande av Ansvarskommittén (dir. 2004:93). Kommittén skall också föreslå principer för relationen mellan staten och den kommunala nivån.

Kommittén skall redovisa resultaten av sitt arbete senast i februari 2007.

Könsneutral lagtext

Statsrådsberedningen har gett ut vissa anvisningar för författningsskrivning i den s.k. Gröna boken (Ds 1998:66). I denna hänvisas i fråga om språket i nya författningar och i ändringsförfattningar till bl.a. Statsrådsberedningens promemoria 1994:4 Några riktlinjer för författningsspråket och Mynigheternas föreskrifter: Handbok i författningsskrivning (Ds 1998:43).

I Statsrådsberedningens promemoria från 1994 (reviderad 1998-06-30) framhålls (s. 12) att ett sätt att skriva könsneutralt är att använda sig av han eller hon (inte han/hon). Enligt promemorian rekommenderas denna lösning t.ex. när författningen är kort eller när kombinationen bara behöver användas några få gånger. Om texten däremot kräver ett ymnigt bruk av

pronomen blir kombinationen störande, särskilt vid böjning. I promemorian anförs att ett annat och ofta bättre sätt är att använda pluralformer i stället för singularformer. Ett tredje sätt anges vara att med hjälp av omskrivningar undvika personliga pronomen i texten. Avslutningsvis anges i promemorian att det i regel går att skriva könsneutralt med hjälp av de angivna sätten. Men om det av någon anledning inte går, kan man i ändringsförfattningar behålla han, honom, hans. I nyskrivna författningar bör man enligt promemorian emellertid välja könsneutrala alternativ.

I Myndigheternas skrivregler (Sjätte utökade upplagan), Ds 2004:45, anges (avsnitt 4.4.1) beträffande användningen av pronomenet han att detta tidigare alltid användes i många texter, särskilt författningstexter, när man syftade på båda könen. Det anges fortfarande vara användbart när man avser både män och kvinnor eller där substantivet är en abstraktion. I texter där man måste skilja på könen eller i texter som man vill göra helt könsneutrala kan man välja något eller några av följande sätt: han eller hon, upprepning av huvudordet, omskrivning med plural eller könsneutrala substantiv.

Konstitutionsutskottet behandlade motionsyrkanden om ett könsneutralt språk såväl under riksmötet 1997/98 som under de tre riksmötena närmast dessförinnan. Vid behandlingen under riksmötet 1994/95 underströk utskottet betydelsen av att det språk som används i officiella texter i så stor utsträckning som möjligt är könsneutralt. Utskottet ansåg sig kunna utgå ifrån att de nämnda riktlinjerna för språket i lagar och andra författningar samt inom den offentliga förvaltningen följdes. Utskottet ansåg att motionen borde lämnas utan bifall (bet. 1994/95:KU13). Vid riksmötet 1995/96 saknades det enligt utskottets mening anledning att göra någon annan bedömning än vid tidigare riksmöten. Den då aktuella motionen avstyrktes (bet. 1995/96:KU7). Utskottet vidhöll sin tidigare inställning även vid riksmötet 1997/98 (bet. 1997/98:KU5) och avstyrkte även då den aktuella motionen.

Våren 2004 behandlade utskottet en motion, väckt med anledning av regeringens proposition 2003/04:86 Ändringar i sametingslagen (1992:1433), m.m., om att sametingslagen skall vara könsneutral (bet. 2003/04:KU18). Utskottet ville därvid än en gång stryka under betydelsen av att språk i officiella texter används på ett könsneutralt sätt i så stor utsträckning som möjligt. Enligt utskottets mening tillgodosåg de redovisade riktlinjerna för författningsskrivning (jfr ovan) i allt väsentligt de krav på författningsspråket som kan ställas i detta avseende. Mot den bakgrunden hyste utskottet förståelse för de av motionärerna framlagda synpunkterna. Av propositionen framgick emellertid att regeringen avsåg att i annat sammanhang behandla de övriga frågor som Sametingsutredningen har behandlat i betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret (SOU 2002:77). Utskottet förutsatte att regeringen i samband därmed även behandlar frågan om att i sametingslagen genomgående föra in ett annat uttryck än han. Motionen avstyrktes.

Heteronormativitet i lagstiftningen

Våren 2004 behandlade lagutskottet en motion om lagöversyn med queerperspektiv (bet. 2003/04:LU22). Queer handlar enligt motionen om att bryta ned den heteronormativitet som råder och ersätta den med ett samhälle där människor har rätt och bereds möjlighet att vara de personer de egentligen är, och de lag- och regelförändringar som görs framöver måste bygga på denna princip. Lagutskottet ansåg, liksom motionären, att lagändringar som görs i framtiden skall utgå från att alla människor inte är heterosexuella. Utskottet ville peka på att regeringen redan i dag gör sådana överväganden (se t.ex. prop. 2001/02:123, bet. 2001/02:LU27, prop. 2002/03:80, bet. 2002/03:LU19). Även för framtiden utgick utskottet från att regeringen i relevanta lagstiftningsärenden kommer att göra dessa överväganden. På grund av det anförda var utskottet inte berett att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen.

Utskottets ställningstagande

När det gäller översyn av lagstiftningen och den kommunala självstyrelsen konstaterar utskottet att dels kommittéförordningen innehåller bestämmelse om att konsekvenser för den kommunala självstyrelsen skall redovisas när förslagen i ett betänkande har betydelse för denna, dels Ansvarskommittén för närvarande ser över ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Med hänvisning till detta avstyrker utskottet motion 2003/04:K225 (m) yrkandena 1 och 2.

När det gäller könsneutral lagtext och heteronormativitet i lagstiftningen vidhåller utskottet sitt tidigare ställningstagande i fråga om könsneutralitet samt delar lagutskottets bedömning i fråga om heteronormativitet. Således avstyrker utskottet även motionerna 2004/05:K381 (mp) och 2004/05:K264 (v).

I fråga om lagars giltighetstid utgår utskottet från att lagar som är föråldrade omprövas. Initiativ till sådan omprövning kan komma antingen från regeringen eller från riksdagen, t.ex. genom att riksdagens ledmöter i motioner eller på annat sätt uppmärksammar problem med lagstiftningen. Med hänvisning till detta avstyrker utskottet motionerna 2003/04:K327 (mp) och 2004/05:K263 (m).

Regeringens ärendeberedning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner om regeringens ärendeberedning.

Motioner

I motion 2003/04:K220 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) anförs att på senare tid, som ett led i regeringens ärendebereidning, fler och fler remissmöten och s.k. hearingar har ägt rum som ersättning för det skriftliga remissförfarandet. Enligt motionären bör riksdagen tillkänna för regeringen att remissförfarandet som regel skall vara skriftligt.

I motion 2003/04:K286 av Inger Lundberg m.fl. (s) anförs att det är dags att EU-arbetet på ett mer naturligt sätt än hittills vävs in i det dagliga politiska arbetet. En väg att säkra att så sker är, enligt motionärerna, att tillse att EU-frågorna, i likhet med t.ex. jämställdhetsfrågorna, beaktas när propositioner skrivs. När ett sakområde behandlas i en proposition bör det i propositionen framgå om och hur sakområdet behandlas inom EU samt vilka positioner den svenska regeringen intar eller har intagit i frågan (yrkande 1).

Bakgrund

Regeringens ärendebereidning – remiss m.m.

I grundlagen finns inga bestämmelser som, förutom vad gäller lagrådsgranskningen, särskilt tar sikte på regeringens beredning av lagärenden.

Däremot gäller allmänt för beredning av regeringsärenden att det skall finnas ett regeringskansli (7 kap. 1 § regeringsformen). I detta ingår departement för skilda verksamhetsgrenar. Regeringen fördelar ärendena mellan departementen. Statsministern utser bland statsråden chefer för departementen.

Vidare föreskrivs i 7 kap. 2 § regeringsformen att behövliga upplysningar och yttranden skall inhämtas från berörda myndigheter vid beredningen av regeringsärenden.

I Statsrådsberedningens skrift Propositionshandboken (Ds 1997:1) beskrivs gången i propositionsarbetet och visas möjliga sätt att förenkla arbetet och att klara de praktiska problem som möter propositionsskrivaren. Den innehåller också bl.a. riktlinjer för den formella utformningen av propositioner och lagrådsremisser.

När det gäller beredningskravet i 7 kap. 2 § regeringsformen framhålls i handboken att det traditionella sättet för regeringen att få upplysningar och yttranden är att skicka ut betänkanden och promemorior på remiss (s. 27). Regeringen kan dock även på annat sätt skaffa sig information, främst genom remissmöten och genom att hämta in underhandskontakter. I promemorian anförs att alla komplicerade lagstiftningsärenden skall föregås av remissbehandling. Remissmöten kan dock i sådana fall användas som en del av beredningsförfarandet, om ärendet har föregåtts av tidigare utredningar och remissförfaranden. Det skall enligt handboken starkt understrykas att det endast är i verkliga undantagssituationer som regeringen i stället för remissbehandling eller remissmöte kan ta kontakt med berörda myndig-

heter under hand och ha överläggningar med dessa. Vidare framhålls att det måste i varje fall bedömas om situationen är sådan att remissbehandling kan underlåtas.

Utskottet har tidigare understrukt vikten av sedvanlig remissbehandling särskilt i fråga om lagstiftningsärenden (jfr bet. 2003/04:KU10 s. 56). Vidare har utskottet under hösten 2004 granskat remissberedningen av svenska ståndpunkter inför ministerrådets beslut om EG-direktiv (bet. 2004/05:KU10). Utskottet betonade därvid även remissberedning av direktivförslag.

Utformning av propositioner

Enligt 3 kap. 1 § andra stycket riksdagsordningen skall en proposition bl.a. innehålla en redogörelse av ärendets beredning.

Enligt Propositionshandboken (Ds 1997:1) skall alla propositioner innehålla ett avsnitt som benämns Ärendet och dess beredning och i vilket redogörs så kortfattat som möjligt för ärendets tidigare behandling (s. 68). Det innebär som regel en redogörelse för hur ärendet uppkommit och vilken utredning eller kommitté som har utrett de frågor som behandlas i propositionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det redan finns klara bestämmelser om hur regeringens ärendeberedning m.m. skall gå till. Utskottet har också vid flera tillfällen understrukt vikten av sedvanlig remissbehandling, särskilt i fråga om lagstiftningsärenden. I samband med utskottets granskning hösten 2004 uppmärksammade utskottet remissberedningen av svenska ståndpunkter inför ministerrådets beslut om EG-direktiv. Även därvid underströk utskottet vikten av remissbehandling. I fråga om innehållet i propositioner torde det enligt utskottets mening vara självklart att regeringen när den lägger fram förslag till riksdagen i frågor som har sin grund i eller på annat sätt är kopplade till EU också redovisar denna bakgrund i propositionen. Enligt utskottets mening är några sådana tillkännagivanden som föreslås i motionerna 2003/04:K220 (m) och 2003/04:K286 (s) yrkande 1 inte nödvändiga. Utskottet avstyrker motionerna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Myndighetsstrukturen, punkt 1 (m, fp)

av Göran Lennmarker (m), Tobias Krantz (fp), Helena Bargholtz (fp), Nils Fredrik Aurelius (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om myndighetsstrukturen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K309 yrkandena 1–3, 2004/05:K320 yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:K423 yrkande 5.

Ställningstagande

Statskontoret har i en rapport nyligen konstaterat att 31 helt nya myndigheter tillkommit sedan sekelskiftet (Statskontoret 2004:9). Ytterligare ett antal myndigheter bildas i år, nästa år eller är på förslag. Flera av myndigheterna är mycket små. Dessa dras inte bara med höga administrationskostnader; de visar också på större sårbarhet än större myndigheter. Sammantaget bidrar de till att minska effektiviteten i statsförvaltningen. I sin rapport uppmanar Statskontoret regeringen att överväga att se över befintliga små myndigheter med utgångspunkt att försöka skapa större enheter.

Enligt vår mening är det dags att sätta stopp för myndighetsexpansionen. Sverige klarar sig mer än väl med de som vi redan har. Antalet myndigheter skall inte tillåtas att öka utan det bör införas ett tak vid nuvarande nivå. Om regeringen vill inrätta ytterligare en myndighet måste den samtidigt avveckla en tidigare existerande myndighet. Vid sidan av detta bör också tillskapandet av nya myndigheter kopplas till ett förfarande om en s.k. solnedgångsparagraf, vilken innebär att regeringen eller riksdagen efter en period av ett visst antal år måste fatta ett nytt beslut för att myndigheten skall få fortsätta att existera. Regeringen bör även ta fram en strategi för hur antalet myndigheter bör nedbringas.

Vad som anförts ovan bör riksdagen med bifall till motionerna 2004/05:K309 yrkandena 1–3, 2004/05:K320 yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:K423 yrkande 5 ge regeringen till känna.

2. Sammanläggning av ombudsmän, punkt 2 (fp)

av Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om sammanläggning av ombudsmän. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K285 yrkande 9, 2004/05:Sf288 yrkande 27 och 2004/05:Ub292 yrkande 3.

Ställningstagande

Ombudsmannainstitutionen bör enligt vår mening tydliggöras och förenklas. Ingripanden mot statliga och kommunala ämbetsmän och myndigheter bör samordnas under JO-ämbetet. Övriga ombudsmän bör slås samman till ett ombudsmannaämbete. Hit kan då föras eventuella nya ombudsmannauppgifter; stor återhållsamhet bör dock iakttas när det gäller att införa sådana. Med åtgärder som dessa skulle de enskilda medborgarnas möjligheter öka och JO kanske återfå något av sin forna status. Det sammanslagna ombudsmannaämbetet skulle få större kraft. Med bifall till motionerna 2004/05:K285 yrkande 9, 2004/05:Sf288 yrkande 27 och 2004/05:Ub292 yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen detta till känna.

3. Justitiekanslerns roll, punkt 3 (fp)

av Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om Justitiekanslerns roll. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K285 yrkande 10.

Ställningstagande

Till Justitiekanslerns (JK) åligganden hör att företräda statens intressen gentemot enskilda, men också att, i vissa ärenden, företräda den enskildes intressen gentemot staten. Enligt vår mening bör det övervägas om åliggandet att tillvarata enskildas intressen gentemot staten bör överföras till Riksdagens ombudsmän (JO). Därigenom skulle JK:s roll renodlas till att endast vara regeringens företrädare. Vi anser att en översyn bör ske i syfte att renodla JK:s roll. Detta bör, med bifall till motion 2004/05:K285 yrkande 10, riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Dröjsmål hos myndigheter, punkt 6 (m, fp, kd, c, mp)

av Göran Lennmarker (m), Tobias Krantz (fp), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Nils Fredrik Aurelius (m), Gustav Fridolin (mp), Carl-Erik Skårman (m) och Helena Höij (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om dröjsmål hos myndigheter. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K410, 2004/05:K423 yrkande 4, 2004/05:K459 yrkande 7, 2004/05:N393 yrkande 17 och 2004/05:N400 yrkande 14.

Ställningstagande

I en rättsstat är det viktigt att medel står till buds som garanterar den enskilde medborgarens rätt till en säker och snabb handläggning av ett ärende. Detta är enligt vår mening särskilt angeläget vad gäller fall av myndighetsutövning mot den enskilde. Den enskildes ställning gentemot den offentliga förvaltningen bör därför stärkas härvidlag. Medborgarna bör ha möjlighet att utkräva ansvar på juridisk väg. Det kan ske t.ex. genom införande av en s.k. dröjsmålstalan, vilken skulle ge den enskilde en möjlighet att i domstol få prövat om ett förvaltningsärende onödigt uppehålls hos den myndighet som har att fatta beslut i ärendet. Här kan nämnas Fri- och rättighetskommitténs förslag om att en generell möjlighet till talan mot den offentliga förvaltningens underlåtenhet att avgöra ärenden borde införas i svensk rätt (SOU 1994:117). Ytterligare ett sätt att stärka den enskildes ställning gentemot det offentliga kan vara att införa en ordning med straffavgift för myndigheter som inte korrigerar sina egna misstag inom en given tidsrymd. Vi anser mot denna bakgrund att regeringen, i enlighet med vad som anförs i motionerna 2004/05:K410, 2004/05:K423 yrkande 4, 2004/05:K459 yrkande 7, 2004/05:N393 yrkande 17 och 2004/05:N400 yrkande 14, bör lägga fram förslag till åtgärder avseende myndigheters handläggningstider och dröjsmål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Statistik för offentlig verksamhet, punkt 7 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om statistik för offentlig verksamhet. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K459 yrkande 15.

Ställningstagande

Jag anser att brukaren måste sättas i centrum för den offentliga servicen. Brukaren måste ses som den informerade och tänkande individ som hon är och själv ges verktyg för att kunna vara med och ställa krav, utvärdera och förbättra den offentliga servicen. Ett sätt att göra det och därmed öka medborgarnas makt är att inrätta s.k. brukarindikatorer. Sådana indikatorer är system där brukaren av offentliga tjänster och service själv kan följa utvecklingen, se vilken kvalitet man kan förvänta sig av en service, göra jämförelser mellan olika enheter samt kunna utkräva ansvar från politiker och tjänstemän. Exakt hur systemen skall skapas måste bestämmas utifrån den verksamhet det gäller, men i samband med att brukarindikatorer utvecklas är det viktigt att ställa frågor som: Vad är viktigt att mäta? Vilken typ av information vill man ha som medborgare? Var finns oron hos medborgaren och vilka indikatorer är relevanta och betydelsefulla? Vilka indikatorer behöver ledning, tjänstemän, organisationsutvecklare? etc. Generellt bör enligt min mening tillgängliga data och statistik för offentlig verksamhet publiceras och finnas tillgängliga för medborgarna på ett enkelt sätt. Denna information bör genomsyras av ett brukarperspektiv. Detta bör, med bifall till motion 2004/05:K459 yrkande 15, ges regeringen till känna.

6. Opinionsbildande myndigheter, punkt 10 (m, fp, kd, c)

av Göran Lennmarker (m), Tobias Krantz (fp), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Nils Fredrik Aurelius (m), Carl-Erik Skårman (m) och Helena Höij (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om opinionsbildande myndigheter. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K309 yrkande 6.

Ställningstagande

Under senare år har det vuxit fram alltfler myndigheter vars främsta uppgift egentligen inte är att verkställa av statsmakterna fattade beslut, dvs. det som myndigheter traditionellt sett är inrättade för. Det mer eller mindre uttalade syftet är att ägna sig åt opinionsbildning och skapa debatt. Förekomsten av de nya opinionsbildande myndigheterna bidrar till att göra rollfördelningen mellan folkvalda politiker å ena sidan och verkställande tjänstemän å den andra otydlig. Detta kan i förlängningen bli ett problem

för demokratin. Vi menar att den opinionsbildande rollen främst bör fyllas av folkvalda politiker, fristående föreningar och organisationer i det civila samhället, inte av statliga myndigheter och deras tjänstemän. Frågan om de nya opinionsbildande myndigheternas roll bör därför noggrant analyseras och utredas. Syftet bör därvid vara att utreda regler som sätter gränser för myndigheters information och opinionsbildning. Med bifall till motion 2004/05:K309 yrkande 6 bör riksdagen som sin mening ge regeringen detta till känna.

7. Myndigheters tillvaratagande av forskningsresultat, punkt 13 (v)

av Mats Einarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om myndigheters tillvaratagande av forskningsresultat. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K343 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Enligt min mening bör åtgärder vidtas för att myndigheter skall utöka nyttjandet av de resultat som grundforskning och tillämpad forskning ger. Detta bör med bifall till motion 2004/05:K343 yrkandena 1 och 2 ges regeringen till känna.

8. 24-timmarsmyndigheten, punkt 14 (fp)

av Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om 24-timmarsmyndigheten. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:T466 yrkande 15 och 2004/05:N403 yrkande 6.

Ställningstagande

Många olika projekt har bedrivits i syfte att utveckla en ny myndighetsroll som bättre tar till vara den nya teknikens möjligheter och medborgarnas intressen. Det senaste arbetet är 24-timmarsmyndigheten, med vägledning, handlingsprogram och erfarenhetsutbyte mellan olika myndigheter som bedriver utvecklingsprojekt. Vi välkomnar denna arbetsform. Det har lett

fram till en rad dokument med bl.a. vägledningar och standarder. Detta är ett viktigt ansvar som måste utvecklas vidare. 24-timmarsmyndigheten är dock ännu bara i sin linda. Bara ett fåtal myndigheter har ännu utvecklat sin tillgänglighet genom IT för medborgarna på ett tillfredsställande sätt. Riksrevisionen har i rapporten Vart tog 24-timmarsmyndigheten vägen? (RiR 2004:19) pekat på att regeringens styrning av myndigheternas arbete med att införa elektronisk förvaltning har varit otydlig. Reformens syften hotas enligt Riksrevisionen av att myndigheterna inte prioriterat bättre service för medborgare och företag. Inför den IT-proposition som kommer våren 2005 finns anledning att överväga ytterligare åtgärder för att påskynda utvecklingen dithän, att hela det offentliga Sverige skall vara möjligt att nå via nätet för den enskilde medborgaren. Ett mål kunde vara att varje myndighet skall ha byggt upp en fungerande 24-timmarsfunktion senast den 1 juli 2006. Detta bör med bifall till motionerna 2004/05:T466 yrkande 15 och 2004/05:N403 yrkande 6 ges regeringen till känna.

9. Jämställdhet i förvaltningen, punkt 16 (v, mp)

av Mats Einarsson (v) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om jämställdhet i förvaltningen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K444 yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Jämställdhetsarbetet bör enligt vår mening ändras i enlighet med vad som anförs i motion 2004/05:K444 yrkandena 2–4. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. HBT-kompetens i offentlig verksamhet, punkt 17 (fp, v, c, mp)

av Tobias Krantz (fp), Mats Einarsson (v), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om HBT-kompetens i offentlig verksamhet. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K336 yrkande 5.

Ställningstagande

Arbetet inom den offentliga sektorn skall genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och respekt för den enskildes integritet. Stat, landsting och kommuner eller deras uppdragstagare skall inte särbehandla människor negativt utifrån kön, ålder, social ställning, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, könsidentitet eller liknande. Enligt vår mening är ökad medvetenhet samt aktiva satsningar på kunskap och utbildning nyckelfaktorer för att säkerställa att negativ särbehandling av homosexuella, bisexuella och transpersoner inte förekommer. Att öka insikterna om dessa gruppers livsvillkor är extra viktigt inom vissa nyckelsektorer inom den offentliga sektorn, bl.a. rättsväsendet, utbildningen, hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Med bifall till motioner 2004/05:K336 yrkande 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen detta till känna.

11. Särskild mat vid offentliga inrättningar, punkt 18 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om särskild mat vid offentliga inrättningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K300 och avslår motion 2004/05:K452.

Ställningstagande

Frågan om vegetarisk och vegansk mat handlar om människors möjlighet att ta etiska ställningstaganden, och ytterst också om människors frihet. Det är oacceptabelt att t.ex. elever på skolor inte får fullvärdig mat med hänvisning till att de är vegetarianer eller veganer. Utöver att de blir utsatta för diskriminering så försämras också deras möjligheter att prestera goda studieresultat. Regeringen bör skyndsamt arbeta fram förslag om hur de som är vegetarianer eller veganer av etiska skäl skall kunna garanteras att få fullvärdig mat på skolor, behandlingshem, fängelser, ålderdomshem och i andra sammanhang där maten bekostas av det offentliga. Med bifall till motion 2004/05:K300 bör riksdagen som sin mening ge regeringen detta till känna.

12. Myndigheters avgifter, punkt 19 (fp, kd)

av Tobias Krantz (fp), Helena Bargholtz (fp) och Helena Höij (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om myndigheters avgifter. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K358, 2004/05:N394 yrkande 3 och 2004/05:N413 yrkande 2.

Ställningstagande

Det är enligt vår mening inte rimligt att belägga småföretagare med höga avgifter för olika typer av kontroller och inspektioner. Kommuner och länsstyrelser måste kunna utöva sådana verksamheter utan att onödigt höga kostnader vältras över på företagarna. Emellertid regleras det om kontroller, tillsyns- och straffavgifter till orimliga belopp. Dessa avgifter har växt nästan varje år sedan mitten på 1970-talet. Riksrevisionen har nyligen granskat Regeringskansliets och myndigheternas hantering av tvingande avgifter (RiR 2004:17). Granskning visade att det råder flera oklarheter och brister när det gäller statens tvingande avgifter. Vi menar mot denna bakgrund att den offentliga avgiftspolitiken måste ses över. Med bifall till motionerna 2004/05:K358, 2004/05:N394 yrkande 3 och 2004/05:N413 yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen detta till känna.

13. Regelförenkling, punkt 20 (m, fp, kd, c)

av Göran Lenmarker (m), Tobias Krantz (fp), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Nils Fredrik Aurelius (m), Carl-Erik Skårman (m) och Helena Höj (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om regelförenkling. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K366 och 2004/05:K423 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Antalet lagar och andra regler som påverkar medborgarnas vardagsliv ökar i omfattning och antal. Ett överbyråkratiserat samhälle vinner ingen på, och särskilt drabbas de som inte har kunskap, tid eller resurser. De byråkratiska reglerna måste därför ses över och förenklas. Ett sätt skulle kunna vara att kommittéförordningen kompletteras så att samtliga offentliga utredningar i sina betänkanden tvingas att ange vilka avregleringar som är möjliga på det aktuella området. Vidare kan enskilda drabbas av formella regler och lagstiftning på ett sådant sätt att det knappast varit i överensstämmelse med syftet bakom regelverken eller lagen. För att minimera riskerna för att enskilda drabbas av orimliga konsekvenser skulle det behövas någon form av återkoppling mellan de verkställande tjänstemännen och

de som formulerat regelverk eller lagar på området. Med bifall till motionerna 2004/05:K366 och 2004/05:K423 yrkandena 1 och 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen detta till känna.

14. Översyn av lagstiftning, punkt 22 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om översyn av lagstiftning. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K264 och avslår motionerna 2003/04:K225 yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:K381.

Ställningstagande

Enligt min mening är tiden nu mogen för att göra en lagöversyn med queerperspektiv. Queer handlar om att bryta ned den heteronormativitet som råder och ersätta den med ett samhälle där människor har rätt och bereds möjlighet att vara det de egentligen är. De lag- och regelförändringar som görs framöver måste bygga på denna princip. Genom lagöversynen kan man, enligt min uppfattning, se vilka privilegier som faktiskt finns och skall brytas. Vidare anser jag att de socialt konstruerade könsrollerna hämmar kvinnors och mäns möjligheter att fritt forma sina liv. För att förändra detta anser jag att det krävs en ständigt pågående och fri diskussion och ett medvetandegörande om könsroller i skolan, i familjen och i samhället. Därutöver anser jag att sexfixeringen i medier och reklam måste stoppas. De schabloniserade skönhetsideal av kvinnor och män som förmedlas via medier och modeindustrin behöver ifrågasättas och diskuteras. Detta kan göras dels genom konsumentmakt och upplysning, dels genom att ge granskningen av reklam och medier hårda och klara direktiv. Kvinnans och mannens objektifiering i medier måste brytas. Skolan är också en plats för diskussion om detta. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:K264, som sin mening ge regeringen till känna.

15. Lagars giltighetstid, punkt 23 (mp)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om lagars giltighetstid. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:K327 och 2004/05:K263.

Ställningstagande

Inget beslut är så bra att det håller för evigt. Understundom upptäcker vi att lagstiftning blivit föråldrad och borde omprövas. Då är det ibland mycket svårt att finna tid, möjligheter och resurser att utföra det arbetet. Som ett exempel kan nämnas att det i det närmaste råder politisk enighet sedan Göteborgshändelserna om att språkbruket i straffbestämmelserna om upplopp och våldsamt upplopp kan anses ålderdomliga, men justitieministern har aviserat att det nu inte finns tid att utreda eventuella ändringar. Ingen har egentligen någon översyn över alla delar av den svenska lagstiftningen som är i behov av reformering, och många till synes märkliga lagparagrafer blir vi nog inte varse förrän de möjligen kommer i bruk och någon individ därför kan komma i kläm, som skedde efter Göteborg 2001. Den lärdom vi kan dra av detta är att vi borde inse att varje lagstiftning som görs bör bli föremål för omprövning inom en viss tid. Därför borde en solskensprincip införas för all ny lagstiftning. Varje gång riksdagen stiftar en lag bör riksdagen också bestämma när lagen skall upphöra att gälla ifall den inte fattat ett nytt beslut. Det ger regering och riksdag incitament att vid bestämda tidpunkter ompröva, förnya eller förkasta gammal lagstiftning. Med bifall till motionerna 2003/04:K327 och 2004/05:K263 bör riksdagen som sin mening ge regeringen detta till känna.

Särskilda yttranden

1. Myndighetsstrukturen, punkt 1 (kd, c)

Kerstin Lundgren (c) och Helena Höij (kd) anför:

Statskontoret har gjort en analys av myndigheternas organisation och ledning. Rapporten är kritisk till förekomsten av små myndigheter. En fjärdedel av myndigheterna kan betecknas som små. Och regeringen fortsätter att bilda fler små myndigheter. Små myndigheter är som sådana inte kostnads-effektiva.

Vi ser kritiskt på hur myndighetsorganisationen har utvecklats. Ansvarskommittén har för närvarande i uppdrag att se över samhällsorganisationen. I avvaktan på resultatet av detta arbete avstår vi från att yrka bifall till motion 2004/05:K423 yrkande 5.

2. Sammanläggning av ombudsmän, punkt 2 (m)

Göran Lennmarker (m), Nils Fredrik Aurelius (m) och Carl-Erik Skårman (m) anför:

Ombudsmannainstitutionen bör enligt vår mening tydliggöras och förenklas. Ingripanden mot statliga och kommunala ämbetsmän och myndigheter bör samordnas under JO-ämbetet. Övriga ombudsmän bör slås samman till ett ombudsmannaämbete. Hit kan då föras eventuella nya ombudsmannauppgifter; stor återhållsamhet bör dock iaktas när det gäller att införa sådana. Med åtgärder som dessa skulle de enskilda medborgarnas möjligheter öka och JO kanske återfå något av sin forna status. Det sammanslagna ombudsmannaämbetet skulle få större kraft att verka mot diskriminering av olika slag och för tillvaratagandet av mänskliga rättigheter. I avvaktan på resultatet av Diskrimineringskommitténs arbete avstår vi dock från att yrka bifall till motionerna 2004/05:K285 yrkande 9, 2004/05:Sf288 yrkande 27 och 2004/05:Ub292 yrkande 3.

3. Regional verksamhet, punkt 5 (m)

Göran Lennmarker (m), Nils Fredrik Aurelius (m) och Carl-Erik Skårman (m) anför:

Enligt regeringsformen utövas den svenska demokratin genom staten och genom landstings- och primärkommuner. Staten och primärkommunerna har breda ansvarsområden, medan landstingens uppgifter är mera specialiserade. Det är vår uppfattning att Sverige i framtiden inte behöver två sorters kommuner. Saken blir inte mindre angelägen av att EU-medlemskapet tillfört Sverige ytterligare en beslutsnivå.

Moderata samlingspartiet har i andra sammanhang menat att inflytandet över hälso- och sjukvården tydligare bör övergå till patienterna. En sådan frihetsreform skulle, med den lösning vi tänker oss, innebära att landstingen som politisk nivå blir överflödiga.

Ansvarskommittén har för närvarande uppdraget att se över struktur och uppgiftsfördelning inom samhällsorganisationen. Enligt vår mening bör landstingen avvecklas i enlighet med vad som föreslås i motion 2003/04:271 yrkandena 3 och 4, men i avvaktan på Ansvarskommitténs arbete avstår vi från att i en reservation nu yrka bifall till motionen.

4. Tillsättning av högre statliga tjänster, punkt 11 (m, fp, kd)

Göran Lennmarker (m), Tobias Krantz (fp), Helena Bargholtz (fp), Nils Fredrik Aurelius (m), Carl-Erik Skårman (m) och Helena Höij (kd) anför:

Enligt 11 kap. 9 § regeringsformen skall vid tillsättning av statlig tjänst avseende fästas endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Detta är en princip som regeringen genom sin utnämningsspolitik regelbundet bryter emot.

Regeringens utnämningsspolitik har vid flera tillfällen varit föremål för granskning av riksdagens konstitutionsutskott. Våren 2004 kritiserades regeringen av riksdagen för sitt sätt att utnämna personer till statliga toppjäns-ter efter det att en reservation från de borgerliga partierna och Miljöpartiet de gröna hade bifallits (bet. 2003/04:KU20, rskr. 246). Riksdagen kritiserade också regeringens sätt att bereda utnämningsärenden. De kravprofiler som tas fram innan sökandet av kandidater påbörjas arkiveras inte och därigenom blir de inte heller allmänna handlingar. Regeringen borde, enligt riksdagens beslut, överväga att ändra denna praxis.

Efter initiativ från bl.a. Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna har också riksdagen beslutat att formerna för en reformering av utnämningssmakten skall utredas (bet. 2003/04:KU11, rskr. 2003/04:173). Utnämningssmakten skall nu granskas av Grundlagsutredningen, vars direktiv regeringen beslutade om i juli 2004 (dir. 2004:96).

Regeringens utövande av utnämningssmakten har skapat en förtroendekris både inom och utanför det politiska systemet. Om den nuvarande tendensen i tillsättningarna håller i sig riskerar det att leda till att det socialdemokratiska maktinnehavet permanentas. Runt om i statsförvaltningen kommer det nämligen efter en eventuell borgerlig valseger 2006 att finnas mängder av socialdemokrater i ledande ämbets- och tjänstemannapositioner med goda möjligheter att, medvetet eller omedvetet, kunna sätta käppar i hjulet för en ny väljarmajoritets politiska vilja.

Mot denna bakgrund finns det enligt vår uppfattning starka skäl för Grundlagsutredningen att behandla frågan om regeringens utnämningssmakt med förtur. Vidare bör kravprofiler, som tas fram innan sökandet av kandidater påbörjas, arkiveras så att de blir allmänna handlingar. Med hänsyn till

att Grundlagsutredningen nyligen påbörjat sitt arbete avstår vi dock från att nu yrka bifall till motionerna 2004/05:K228 (m) yrkande 11 och 2004/05:K309 (fp) yrkandena 4 och 5.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:K220 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att remissförfarandet som ett led i regeringens ärendeberedning som regel skall vara skriftligt.

2003/04:K225 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla kommande regeringsförslag som berör kommunal verksamhet skall innehålla en redovisning av på vilket sätt den kommunala självstyrelsen påverkas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en genomgång av befintlig lagstiftning i syfte att vidta sådana ändringar som på berörda områden återupprättar den kommunala självstyrelsen.

2003/04:K270 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att källhänvisningar skall ingå i Statens offentliga utredningar.

2003/04:K271 av Bo Lundgren m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om landstingen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan i kommunal- eller regionalförbund.

2003/04:K286 av Inger Lundberg m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU-perspektiv i regeringens propositioner.

2003/04:K327 av Gustav Fridolin (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av en solskensprincip vid all ny lagstiftning.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:K228 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utnämningmakten.

2004/05:K256 av Tomas Eneroth och Kent Härstedt (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av skyddet mot spam i offentlig verksamhet.

2004/05:K262 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av skärpta regler för att skydda den enskildes anonymitet vid telefonkontakt med myndigheter.

2004/05:K263 av Anita Sidén och Ewa Thalén Finné (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagars giltighet i tiden.

2004/05:K264 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta en översyn av lagstiftningen ur ett perspektiv där man ifrågasätter heteronormativiteten.

2004/05:K285 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en samordning av ombudsmannaämbetena.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn i syfte att renodla Justitiekanslerns roll.

2004/05:K300 av Birgitta Ohlsson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att offentliga inrättningar i Sverige såsom förskolor, grund- och gymnasieskolor, äldreomsorgen, fängelser, sjukhus och övriga myndigheter skall vara skyldiga att erbjuda vegetarisk och vegansk mat när så efterfrågas.

2004/05:K309 av Tobias Krantz m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett tak för antalet statliga myndigheter vid nuvarande nivå.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett förfarande om en s.k. solnedgångsparagraf vid skapandet av nya myndigheter.

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en strategi för hur antalet statliga myndigheter långsiktigt bör nedbringas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förtur i Författningsutredningen för frågan om regeringens utnämningssmakt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändrad praxis rörande arkivering vad gäller de kravprofiler som tas fram innan sökandet av kandidater till statliga topp tjänster påbörjas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en granskningskommission bör tillsättas med uppgift att dels granska omfattningen av de statliga myndigheternas opinionsbildning, dels lägga fram förslag till bestämmelser som tydligt reglerar och anger gränserna för myndigheternas information och opinionsbildning.

2004/05:K320 av Cecilia Widegren m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genomföra en översyn med syfte att minska antalet myndigheter och ämbetsverk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inleda myndighetsreduktionen med Djurskyddsmyndigheten.

2004/05:K327 av Lars Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statliga myndigheters regionala organisation.

2004/05:K336 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, fp, c, mp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de som verkar vid myndigheter skall ha kompetens i HBT-frågor.

2004/05:K343 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i regleringsbrev införa myndigheters skyldighet att söka och använda befintlig kunskap och forskningsresultat samt redovisa detta vid genomförande av stora projekt och reformer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i myndigheters regleringsbrev betona utvecklingen av kompetens för att kunna beställa och ta emot och nyttiggöra forskning.

2004/05:K358 av Bengt-Anders Johansson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att principen för myndighetsutövning skall vara skattefinansierad.

2004/05:K362 av Lena Adelsohn Liljeroth (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om enklare myndighetspråk.

2004/05:K363 av Anna Lilliehöök (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utmönstra uttryck såsom hedersmord och hedersrelaterat våld.

2004/05:K366 av Allan Widman m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på offentliga utredningar att föreslå avregleringar.

2004/05:K379 av Margareta Andersson och Birgitta Carlsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillräcklig tid avsätts för utbildning och vidareutbildning i bemötandefrågor för personal som möter människor i myndighetsutövning.

2004/05:K381 av Ulf Holm m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att all lagtext, där det är lämpligt, skall referera till personer och befattningar m.m. med könsneutrala benämningar.

2004/05:K410 av Eva Flyborg (fp):

Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ett system för straffavgifter för myndigheter enligt vad som anförs i motionen.

2004/05:K423 av Ingvar Svensson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regelförenklingar och läsförståelse.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minimera risken för att den enskilda drabbas av orimliga konsekvenser av formella regelverk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändrad maximiålder för innehavare av högre statliga tjänster.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lag om dröjsmålstalan enligt vad i motionen anförs.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av den statliga myndighetsorganisationen.

2004/05:K444 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslag på inrättande av en jämställdhetsmyndighet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en ny jämställdhetsförordning inrättas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i regleringsbrev och instruktioner definieras, identifieras och formuleras myndighetsspecifika jämställdhetsmål, återrapporteringskrav och uppdrag.

2004/05:K452 av Åsa Lindestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om incitament för myndigheter att välja ekologiskt odlad mat.

2004/05:K459 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av dröjsmålstalan i samband med myndighetsbeslut.
8. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning för att se över hur en rättighetslagstiftning som garanterar en successiv implementering av tillgänglighet kan införas i Sverige i enlighet med vad som anförs i motionen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att generellt göra data och statistik för offentlig verksamhet tillgänglig.

2004/05:L294 av Barbro Feltzing och Ulf Holm (båda mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett centralt spamfilter för kommuner och myndigheter.

2004/05:L314 av Marie Nordén (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skräppost.

2004/05:Sf288 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en samlad, generell, effektiv och rättssäker lagstiftning mot alla typer av diskriminering samt en ny och starkare diskrimineringsombudsman som ersätter dagens olika ombudsmän.

2004/05:Ub292 av Sten Tolgfors m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om de fyra ombudsmännen.

2004/05:T466 av Christer Winbäck m.fl. (fp):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om 24-timmarsmyndigheten.

2004/05:N393 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om att underlätta företagens kontakter med myndigheter.

2004/05:N394 av Tobias Krantz (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om en översyn av den offentliga avgiftspolitiken gentemot företagen.

2004/05:N400 av Maria Larsson m.fl. (kd):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om att underlätta företagens kontakter med myndighe-
terna.

2004/05:N403 av Christer Nylander m.fl. (fp, kd, m, c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om en gemensam dansk-svensk 24-timmarsmyndighet.

2004/05:N413 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-
nen anförs om behovet av att se över de offentliga avgiftsprinciperna.